

Vad är undervisning i förskolan?

En kvalitativ studie av hur begreppet undervisning tolkas och används i förskolans praktik

(Foto: Emelie Hargeström)

Av: Emelie Hargeström & Lina Gabriella Chamoun

Handledare: Karin Milles
Examinator: Alla Ericson
Södertörns högskola | Lärarutbildningen
Självständigt arbete 15hp
Ämne | Vårterminen 2019
Förskolläraryr utbildning med interkulturell profil

SÖDERTÖRNS HÖGSKOLA | STOCKHOLM
sh.se

Abstract

Title: What is teaching in preschool? A qualitative study of how the concept of teaching is interpreted and used in preschool practice

Authors: Emelie Hargeström & Lina Gabriella Chamoun

Supervisor: Karin Milles

Examiner: Alla Ericson

The term teaching became a part of the Swedish curriculum in 2018. The term was supposed to contribute a new understanding for teaching in preschools. The curriculum says that teaching should cover both care, development and learning and that these should become a whole. Teaching in preschool is often a disputed term in the context of the specific settings of social constructions when it comes to teaching in preschools.

The aim of this study is to analyze how eight preschool teachers approaches and reflects to the term teaching in eight different preschools and whether different pedagogies might affect their outlooks. We wanted to see how the term teaching can give children the opportunity to learn and develop new things. We wanted to see what differences and similarities we could find between the different preschools and the preschool teacher's approach. Further we will examine what might separate them from each other when it comes to Reggio Emilia and Montessori pedagogy.

The following questions are the starting point for the study:

- In what way do the interviewed preschool teachers feel that the concept of teaching should be used in practice to stimulate children's development and learning?
- How do the preschool teachers relate to the concept of teaching based on the different pedagogical focus at the respective preschool?

The method we have chosen is a qualitative research method with sound recording. We have chosen to interview eight different preschool teachers that works in the same county which is Stockholm county. The theoretical framework considers development pedagogic, Vygotsky's socio-cultural theory and Malaguzzi's theory about environment and the hundred languages of children. We have chosen these three theories to answer the aim and the questions of the study and we will return to those in the study's results and discussion part for analysis.

Our results are expressed in three different narratives which are:

1. Goal-oriented learning processes
2. Preschool teachers approach to the concept of teaching based on Vygotsky's socio-cultural theory and on the revised curriculum
3. Care versus learning.

Our results point out difficulties that we could find in our study. Preschool teachers had a hard time understanding the term teaching even if the term teaching barely is a new term in the curriculum. The majority expressed that they thought it was too wide and that you could interruptive the term in a lot of different ways. In our results, we came to the point that depending on what social constructions the teachers have in mind, they will have a different outlook and approach on the term teaching. Many of the teachers said that they see teaching like a goal-oriented learning process while other teacher said that learning is spontaneous learning situations.

Keywords: Teaching, Learning, Care, Development, Preschool, Preschool teachers

Innehållsförteckning

1. Inledning	4
2. Syfte och frågeställning	6
3. Teoretiska utgångspunkter	6
3.1 Sociokulturellt perspektiv	7
3.2 Utvecklingspedagogik.....	8
3.3 Loris Malaguzzi – grundaren av Reggio Emilia-pedagogiken	10
3.4 Begrepp	12
3.5 Undervisning	12
3.6 Lärande.....	12
3.7 Omsorg.....	13
4. Material och metod	13
4.1 Tabell	13
4.2 Metodval	14
4.3 Kvalitativ forskningsintervju	15
4.4 Intervjufrågor	16
4.4 Urval.....	16
4.5 Genomförande.....	17
4.6 Fördelning av arbetet	18
4.7 Bearbetning och analys av insamlat data och material	18
4.8 Validitet och generaliserbarhet i kvalitativ forskning.....	19
4.9 Forskningsetik.....	20
5. Tidigare forskning	21
5.1 Från barnstugeutredning till Lpfö 98	22
5.2 Sociala representationers inverkan på förskolans undervisning	23
5.3 Förskollärares uttryck för begreppet undervisning i förhållande till förskolan	23
5.4 Hur förskollärare iscensätter undervisningen som arbetslaget har planerat.....	25
6. Resultat och analys	26
6.1 Målstyrda lärprocesser	27
6.2 Förskollärares förhållningssätt gentemot begreppet undervisning utifrån Vygotskijs sociokulturella teori och den reviderade läroplanen	31
6.3 Omsorg kontra lärande.....	36
7. Diskussion och slutsats	40
7.1 Metoddiskussion	43
7.2 Förslag till vidare forskning.....	43
8. Referenser	45
9. Bilaga 1: Intervjuguide	49
10. Bilaga 2: Samtyckesblankett	50

1. Inledning

Sveriges första nationella läroplan för förskolan kom 1998 och hade ett tydligt fokus på lärande. Efter det har den reviderats ett flertal gånger. 2010 infördes begreppet undervisning i skollagen som ett begrepp som skulle bedriva förskolans verksamhet (Strandberg 2016, s. 16). Läroplanen har reviderats ett flertal gånger och anledningen till detta är att samhället har förändrats med nya diskursiva mönster och ny forskning samt för att utveckla barns kunnande om olika innehåll (Doverborg, Pramling & Pramling Samuelsson 2013, s. 9). 2018 reviderades läroplanen på nytt och begreppet undervisning fördes då in i läroplanen. Därmed markerade Skolverket att undervisning ska omfatta både omsorg, utveckling och lärande och att dessa ska bilda en helhet. Förskollärarna har ansvaret att undervisa barnen så att deras utvecklande och lärande stimuleras samt att undervisningen baseras på att barnen lär tillsammans (Lpfö 98 2018, s. 19).

Undervisningsbegreppet uppmärksammades främst för Skolverkets revidering av 2016:s läroplan. Under utbildningens gång har vi uppmärksammat om hur Programme for International Student Assessments (PISA) undersökningar som ingick i Organisation for Economic Cooperation and Development (OECD), tillsammans kunde mäta hur de svenska barnens skolresultat skiljde sig markant från de europeiska länderna som ingår i OECD. De europeiska länderna hade bättre resultat i mätningarna vilket påverkade synsättet på det svenska skolväsendet och kom att bidra till 2018:s reviderade läroplan. Den främsta anledningen till förskolans reviderade läroplan var att skapa en jämlik och likvärdig utveckling samt att alla barn ska inhämta samma kunskaper. Förskolan är en plats för alla barn och alla barn måste få lika förutsättningar oavsett vilken kommun eller län de tillhör. Trots att detta är svårt är det något som Skolverket strävar efter. Detta bidrog till att undervisning tillfördes i dagens reviderade läroplan (Skolverket 2016).

Många pedagoger och föräldrar är skeptiska och känner tveksamhet till begreppet undervisning. ”Behövs verkligen undervisning i förskolan, barn är barn, de ska inte behöva undervisas i så tidig ålder, det hinner de väl göra i skolan?”. Detta är funderingar som ganska ofta förekommer hos föräldrar sedan begreppet undervisning blev ett mål i läroplanen. Det finns en oro hos föräldrar och personal över att förskolan ska bli mer som en skola (Eidevald & Engdahl 2018, s. 30). Skolverket skrev en artikel på sin hemsida under 2017, som reviderats år 2019 om hur Skolverket höll många möten med olika aktörer inom

förskolesektorn. Detta bidrog till förändringen av beslutet till revideringen av läroplanen. Det var förskolechefer, förskollärare, barnskötare och huvudmän som deltog under dessa möten. Detta för att få en större inblick inför revideringen som trädde i kraft året därpå. I artikeln förklarar de hur pedagoger var skeptiska kring begreppet undervisning men att i slutändan efter alla dessa möten insåg aktörerna att undervisning ständigt bedrivs på förskolan utan att pedagogerna är medvetna om det (Skolverket 2019).

Förskollärare har som uppgift att stödja barnens utveckling och se till att barnens utveckling går i en bestämd riktning. Dagens förskolebarn är framtidens vuxna och det är de som kommer att bygga samhället i mitten av 2000-talet. Vi kan därmed ställa frågan, vad för typ av framtida samhälle vill vi ha? Genom att fostra demokratiska individer skapar vi ett demokratiskt samhälle. Vi arbetar med att göra barnen redo att hantera framtiden och skaffa sig kvalificerad utbildning där det livslånga lärandet är en framtidsvision. Genom att utveckla, skapa förutsättningar och situationer för lärande uppfyller vi läroplanens mål och riktlinjer. Vår dåvarande socialdemokratiska statsminister uttryckte sig på en partikongress 1975: ”barnen är ju faktiskt den enda konkreta förbindelsen vi har med framtiden” (Strandberg 2016, s. 13–14) i och med det är förskolan ett riktigt framtidsjobb.

Undervisningsbegreppet är tämligen nytt i förskolans vokabulär. Många tolkar begreppet som den traditionella undervisningen i skolan. “Men med undervisning menas i lagstiftningen de målstyrda processer som syftar till att någon lär sig och utvecklas, något som är lika aktuellt i förskolan som i skolan” (Pihlgren 2017, s. 11). Med undervisning i förskolan menas de aktiviteter pedagogerna planerar där de vill åstadkomma någonting i form av lärande samt vad för miljö som pedagogerna i förskolan skapar som lockar barnen till att utvecklas och lära (ibid.).

I denna studie kommer vi att belysa hur åtta förskollärare använder och ser på begreppet undervisning i relation till förskolan med hjälp av intervjuer. Vårt intresse för ämnet som vi valt att undersöka, som är undervisning i förhållande till förskolans verksamhet har varit kontinuerligt under vår utbildning. Därmed valde vi att undersöka detta förskoledidaktiska problem. Undervisning är ett laddat begrepp och begreppet har blivit väldigt centralt i förskolans verksamhet efter införandet i läroplanen. I vår studie vill vi framföra att undervisning är ett begrepp som är sammankopplad till barns utveckling och lärande och går ut på en målstyrd lärprocess. En av de främsta anledningarna till att vi valt att undersöka

begreppet undervisning är för att många förskollärare är kritiska när de hör begreppet och vi vill undersöka deras reflektioner kring begreppet undervisning (Eidevald & Engdahl 2018, s. 10).

2. Syfte och frågeställning

Vi har valt att undersöka hur åtta förskollärare tar sig an begreppet undervisning på åtta olika förskolor i en och samma kommun samt hur det kan ge barnen möjlighet för utveckling och lärande. Vi vill undersöka förskollärarnas olika synsätt och förhållningssätt till begreppet. Utifrån detta vill vi se de skillnader respektive likheter som finns bland förskollärarnas arbetssätt kring begreppet.

Följande frågeställningar är utgångspunkten för studien:

- På vilket sätt upplever de intervjuade förskollärarna att begreppet undervisning bör användas i praktiken för att stimulera barns utveckling och lärande?
- Hur förhåller sig förskollärarna till begreppet undervisning utifrån de olika pedagogiska inriktningarna på respektive förskola?

3. Teoretiska utgångspunkter

I detta avsnitt redogörs våra teoretiska utgångspunkter som vi anser är relevanta för vår studie. Vi har valt att utgå från den sociokulturella teorin som är framtagen av Lev Seménovic Vygotskij och detta kommer att vara studiens centrala teoretiska ramverk. Detta för att belysa och förstå de sociokulturella perspektiven av begreppet undervisning som är vårt forskningsområde. Även begrepp inom den sociokulturella teorin kommer att belysas i studien såsom mediering och den proximala utvecklingszonen. Lev S Vygotskij (1896–1934) var en framgångsrik pedagog och psykolog och har haft ett stort inflytande på vår samtidspedagogik och didaktik. Vygotskijs sociokulturella teori är relevant för vår studie eftersom Vygotskij forskar om barns lärande där han menar att samspel är den viktigaste drivkraften i barns utveckling (Vygotsky 1978, s. 15). Utvecklingspedagogik är en pedagogisk ansats för att studera barns lärande som vi valt att använda som vår andra teoretiska inspirationskälla skriven av Ingrid Pramling Samuelssons perspektiv. Hon är professor i förskolepedagogik och hennes forskning går ut på barns tidiga lärande och förskolans innehåll vilket är passande till vår studie eftersom utvecklingspedagogik grundar sig på barn som lekande lärande individer där leken är en del av undervisningen. Som

pedagog handlar det om att planera och ge barnen ett meningsfullt lekande och livslångt lärande (Pramling Samuelsson & Sheridan 2006, s. 109). Vår tredje teoretiska inspirationskälla är den italienske förskolläraren och barnpsykologen Loris Malaguzzi (1920–1994) som är pedagogen bakom förskolorna i Reggio Emilia och dess pedagogiska filosofi. Hans pedagogik gick ut på att stimulera barnens hundra språk och lyssna till barnen och ansåg att miljön var den tredje pedagogen. Detta är väsentligt för vår studie eftersom hans pedagogik grundar sig i att se barnet som kompetent och att barn ses som individer med vilja att ständigt utvecklas. Han tyckte att man alltid ska utgå från barnens egna intressen och att miljön är viktig för barnens undervisning (Malaguzzi 2016). Vi har valt dessa teorier för att besvara på studiens syfte och frågeställningar och vi kommer att återkomma till de i studiens resultat- och diskussionsavsnitt för analys. Vi kommer att använda oss av både teoretikernas primära källor samt av forskare som belyst och översatt teoretikernas teorier.

3.1 Sociokulturellt perspektiv

Den sociokulturella teorin som är framställd av pedagogen och psykologen Lev Seménovic Vygotskij har en betydande roll inom forskningen kring barns lärande och utveckling. Vygotskij som är född i Vitryssland är ett geni inom pedagogiken och psykologin och hans teorier kom att bli kända världen över. Säljö har utifrån Vygotskij belyst det sociokulturella perspektivet. Utgångspunkten för det sociokulturella perspektivet är att individers handlingar används i både kulturella och historiska miljöer (Säljö 2000, s. 18). Vygotskijs intresse var hur barnen utvecklas och lär där kontexten är det centrala inom den sociokulturella teorin. Utveckling och lärande var två begrepp som Vygotskij påpekade stod i relation till varandra. Han ansåg att lärandet sker i en social process mellan individer vilket är grunden för all lärande. Vygotskij ansåg att lek tillsammans med andra barn gynnar det sociala samspelet hos barnen samt kommunikationsförmågan som är en viktig del för barnens utveckling (Bråten 1998, s. 14–15). I leken tränar barnen sitt turtagande, anpassar sig efter regler och får tillfälle att sätta sig in i andras perspektiv där den sociala förmågan även tränas (Gärdenfors 2009, s. 45, 52). Han intresserade sig av att undersöka på vilket sätt barnet utvecklas i interaktion med andra. Pedagogerna står för ansvaret att utveckla barnen och därför engagerade han sig för pedagogiska utmaningar för barnen. Hans sociokulturella teori grundar sig i att människan lär sig som bäst i sociala sammanhang. Det centrala för Vygotskij var att barn som handleds av kunniga vuxna får de bästa möjligheterna för lärande.

Vygotskij menade att barnets utveckling styrs av sociokulturella förhållanden så fort barnet har börjat kommunicera (Bråten 1998, s. 14–15).

Enligt Vygotskij var undervisning en form av diskurs som skulle skapa nya utvecklingsmöjligheter för nya former av tänkande. Vygotskij ansåg därför att skolundervisning var oerhört värdefull och viktig eftersom undervisning har en stor betydelse för barnens kognitiva utveckling. Bråten har utifrån Vygotskij belyst vad Vygotskij anser att begreppet undervisning innebär och vilken roll den har inom det sociokulturella perspektivet. ”Ja, för Vygotskij var faktiskt undervisning själva innebilden av den sociokulturella aktivitet som ansvarade för utvecklingen av högre psykologiska processer” (Bråten 1998, s. 23). Med det menar Vygotskij att skolan och de olika undervisningsformerna kan tolkas som sociala sammanhang vilket fokuserar sig på att forma om sättet att tänka (ibid.).

Vygotskijs synsätt på kunskapsprocessen sågs som en mediering. Mediering är ett centralt begrepp inom den sociokulturella teorin. Vygotskij betonade att människor skapar tecken eller redskap för att förstå sin omvärld. Dessa medierande verktyg hjälper oss individer att lösa olika problem, att minnas, att tänka samt att genomföra en arbetsuppgift (Vygotskij 1999, s. 17). De medierande redskapen är allt ifrån språk till tecken och symboler. Språket såg Vygotskij som det centrala inom mediering som är både en kulturell och intellektuell artefakt. Han påpekade att språket är en diskursiv handling som består av tecken, symboler, med mera och behövs dagligen när man ska utföra någonting (ibid., s. 7–8).

Broström, Herring & Nellesmann Nielsen har utifrån Vygotskij belyst den proximala utvecklingszonen vilket är ett pedagogiskt begrepp som ingår i den sociokulturella teorin. Enligt Vygotskij är den proximala utvecklingszonen en zon som ligger utanför vår egen kunskap. Detta gör det svårt för en person att klara av denna utveckling på egen hand. Personen kan däremot nå denna zon om den får handledning, stimulans eller stöd från en mer kunnig person än sig själv. Vygotskij menar att inget lärande eller utveckling sker om man sitter med en uppgift som man redan klarar av självständigt (2014, s. 48–49).

3.2 Utvecklingspedagogik

Tillsammans med några forskare vid Göteborgs Universitet beskriver Ingrid Pramling Samuelsson att begreppet utvecklingspedagogik går ut på att pedagoger ska se till att barnens erfarenhetsvärld växer och utvidgar barnens kunskaper om olika företeelser i deras omgivning. Det synsätt som pedagogerna anser är viktiga av omvärlden som är kopplade till läroplanens mål ska göra barnen medvetna om den omvärldsaspekt vi har. Vidare ska de göra barnen medvetna om sitt eget lärande och då måste lärandesituationer skapas av pedagogerna för att barnen ska få chansen att lära sig om just detta (Pramling Samuelsson & Sheridan 2006, s. 109). Genom att skapa lärandesituationer kan man utnyttja vardagliga situationer som sker på förskolan för utveckling av barns lärande. Fruktstund kan vara ett exempel där pedagogerna diskuterar matematik med barnen, ”hur delar man ett äpple i tio bitar?”. Barnen får då möjlighet att samtala och reflektera kring problemlösningen tillsammans. Nackdelen med denna teori kan vara lärarens agerande under barns lärandesituationer. Förskolläraarnas agerande kan påverka barnens samspel, koncentration och kommunikation i leken när de stör eller interagerar under barnens pågående lek (Mårdsjö Olsson 2010, s. 14–15).

Utvecklingspedagogiken syftar till att skapa goda förutsättningar för barns lärande, där barnen ska utvecklas och utmanas genom att vi som lärare utgår från deras erfarenheter och intressen och använder de i praktiken (Mårdsjö Olsson 2010, s. 14). Ett exempel kan vara att pedagogerna har reflektioner kring en aktivitet med barnen eftersom det är i flödet av barnens olika idéer och tankar som barnen utvecklas som mest. Lärarens uppgift blir att stimulera barnen genom att ställa frågor till barnen, vägleda de och försöka dra nytta av dessa situationer för att utmana barnens tankar så att de gemensamt kan komma fram till olika slutsatser. Vidare som lärare kan man tänka på att bemöta barn utifrån deras individuella utvecklingsnivå samt att ta tillvara på deras lust och nyfikenhet att lära och göra de medvetna om att det finns mer att lära (Pramling Samuelsson & Sheridan 2006, s. 110–111).

Variation är ett centralt begrepp inom utvecklingspedagogiken som går ut på att med hjälp av variation ta reda på barnens olika föreställningar om ett visst fenomen för att hjälpa barnen att synliggöra deras egna lärande och utmana och fånga deras föreställningar (Mårdsjö Olsson 2010, s. 15). Mårdsjö skriver att ”när lärare använder sig av barns olika sätt att tänka om och förstå samma innehåll framträder varierade sätt att förstå samma fenomen” (Mårdsjö Olsson 2010, s. 49). När lärarna arbetar utifrån ett utvecklingspedagogiskt arbetssätt ser de på barns olika tänkande om ett och samma fenomen som en resurs (ibid., s. 15). Med denna

variation av olika sätt att tänka om ett och samma fenomen kommer detta bli väl synlig för barnen eftersom en vuxen synliggör barnens olika tankar vilket leder till och hjälper barnen att få syn på sitt eget lärande.

Maria Montessori var en pedagog och forskare som hade stor betydelse för pedagogikens utveckling i förskolans första skede. Hennes mål var att sträva efter hur pedagoger ska förhålla sig till barnen för att ge barnen de bästa egenskaperna de behöver för att utvecklas och lära (Pramling & Mårdsjö 1994, s. 7).

Williams skriver att det är av vikt att som pedagog i förskolan uppmärksamma barnen om de olikheter och mångfalden som finns i förskolan och de olika sätt att förstå något för att stimulera deras samarbete. Detta leder i sin tur till att barnens kunskaper samt grunden för den demokratiska uppfostran ökas. Vidare skriver Williams att ”samarbete mellan barn, och barns möjlighet att lära av varandra, är en förutsättning inom den utvecklingspedagogiska ansats som utvecklats vid Göteborgs universitet” (Williams 2006, s. 67).

3.3 Loris Malaguzzi – grundaren av Reggio Emilia-pedagogiken

Sandra Smidt har utifrån Loris Malaguzzi belyst Reggio Emilias pedagogiska filosofi i förskoleverksamheten. Loris Malaguzzi är grundaren av Reggio Emilia institutet och Reggio Emilias förskolor har blivit välkända för sitt arbetssätt och sitt fantastiska konstverk både i Sverige samt i förskolor runt om i världen. Loris Malaguzzi grundade Reggio Emilia i norra Italien där han också föddes (Smidt 2014, s. 10, 13). Malaguzzi började intressera sig och fick upp ögonen för barns undervisning och inläring under den rådande situationen i staden Reggio Emilia (ibid., s. 20). Malaguzzi såg barnen som kompetenta, kreativa, fantasifulla och nyfikna varelser som är fullvärdiga medborgare i samhället. Han såg barnen som kommunikatörer som ställer frågor och försöker att söka svar på de. På en Reggio Emilia förskola arbetar man med att sätta barnens intresse och tankar i fokus (ibid., s. 39–40).

Det centrala inom Reggio Emilias verksamheter är den pedagogiska dokumentationen vilket är Reggio Emilias absoluta fokus för att komplettera undervisningen och barns inlärningsprocesser. Dokumentation är ett förhållningssätt i förhållande till undervisning och inläring. Att observera barnen för att sedan dokumentera deras handlingar eller diskussioner och till sist dela den med andra leder till att olika slags tolkningar dyker fram

kring dokumentationen. Slutligen har man en reflektion kring dokumentationen, både med personalen och barnen. Utifrån detta kan man få veta mer om hur barnen lär sig, om barnens beteenden, vilka de är, hur de löser olika problem, vad som intresserar de och så vidare. Detta leder i sin tur att pedagogerna på förskolan kan ta vidare ställning till det och påbörja ett projektarbete som barnet visat intresse för, för att sedan kunna se barnens utveckling och lärprocesser under projektarbetets gång. Dokumentationen är av vikt att använda sig av och kan ses som värdefull för barnen då de upplever att deras arbeten uppskattas samt att lärarna kan granska sin undervisning och barnens inläring (Smidt 2014, s. 69–70).

Malaguzzis berömda uttryck att ”ett barn har hundra språk men berövas nittionio” (Smidt 2014, s. 73), går ut på att barnen föds med flera möjligheter och förmågor. Genom dessa hundra språk och sina tankar påpekar Malaguzzi att barnen kan leka, tala, lyssna, förundras, sjunga, förstå och upptäcka den riktiga världen men även fantisera om andra världar. ”Det är dessa förmågor som Malaguzzi vill släppa loss hos barn under deras tidiga år av inläring och utveckling” (Smidt 2014, s. 74). Det är tack vare detta arbetssätt som gjort att Reggio Emiliias pedagogiska filosofi blivit så omtalad runt om i världen. Om man frågar andra vad de vet om Reggio Emilia förskolor kommer de förmodligen att nämna ”ett barn har hundra språk” (Smidt 2014, s. 73). Det Malaguzzi menade med detta var att barnen ska få möjlighet att kunna uttrycka sina idéer, tankar och frågor, med mera, med hjälp av olika uttryckssätt, exempelvis genom att måla, sjunga, dansa, konstruera och spela drama (ibid.).

Miljön hade stor betydelse för Malaguzzi och han såg miljön som den tredje deltagaren i barns inlärningsprocess och kallade miljön för ”den tredje pedagogen” (Smidt 2014, s.126). Han tyckte att miljön bör vara inbjudande, lockande, inspirerande, varierat och innehålla rikt material som ska finnas åtkomligt för barnen vilket anses, enligt Malaguzzi som den bästa miljön. Alla barn har rätt till att erbjudas miljöer som främjar och stöder deras utveckling och lärande (ibid.). Ateljén var Malaguzzis unika utrymme för att undersöka och upptäcka med händerna och sinnena och hans tanke var att ateljén skulle utvecklas till en plats för utmaning och provokation. Än idag är ateljén en plats för forskning och Malaguzzi påpekade att det var här som barnens uttrycksfulla språk såsom de matematiska, vetenskapliga och logiska språken kunde komma till användning. Även barnens skapande och estetiska förmåga skulle gynnas (ibid., s. 39–40).

3.4 Begrepp

Under denna rubrik redogörs de centrala begreppen i studien som är undervisning, lärande och omsorg i förskolan.

3.5 Undervisning

Med begreppet undervisning i förskolan menas inte den traditionella undervisning som sker på skolan, alltså katederundervisning, instruktioner och förmedlingspedagogik från lärarna. Begreppet är väldigt laddat och många personer antar att det som innefattar undervisning är att en lärare står vid en kateder och föreläser och barnen lyssnar och antecknar eller får allt serverat i en lärobok där de arbetar med olika uppgifter. Så är inte fallet inom förskolans verksamhet. Undervisning i förskolan är pedagogernas reflektion över verksamheten, att pedagogerna planerar verksamheten utifrån målstyrda processer samt att man skapar lärande undervisningsmiljöer. Undervisning är att skapa en intresseväckande och stimulerande lärmiljö både inomhus och utomhus som bjuder in barnen till aktiviteter för att erfar nya kunskaper och erfarenheter. På det sättet som pedagogerna formar undervisningen i förskolan förmedlas detta till barnen och barnen imiterar den vuxnes handlingar, exempelvis hur pedagogerna håller i en bok och läser av den (Broström, Herring & Nellemann Nielsen 2014, s. 38). Personalen på förskolan tolkar sitt uppdrag på olika sätt vilket medför att undervisningen ter sig olika på olika förskolor (Pihlgren 2017, s. 14).

3.6 Lärande

Begreppet lärande är ett begrepp som är nära relaterat till undervisning. Lärande i förskolan innebär att en person lär sig något nytt som man inte vetat eller kunnat tidigare. På förskolan lär sig barn hela tiden. Vad innebär lärandebegreppet egentligen? Enligt Broström, Herring & Nellemann Nielsen behandlas begreppet utifrån två dimensioner såväl som en psykologisk dimension som har sitt fokus på läroprocessen, alltså på vilket sätt individen lär sig samt en pedagogisk dimension, nämligen vad barnet ska lära sig. Pedagogerna på förskolan har som mål att ge barnen möjlighet att handla och förstå världen på ett nytt sätt. Den kulturhistoriska skolan ser att skolans undervisning och barnets lärande hör ihop. Vygotskij påstår att undervisning påverkar barnets lärande och utifrån det sätts utvecklingen igång där barnet lär sig att tänka och handla på ett nytt sätt som den tidigare inte varit bekant med (2014, s. 46–47). En skillnad på begreppen lärande och undervisning är att lärande är en process som kan inträffa med eller utan medverkan av till exempel en förskollärare. Undervisning är däremot

när en aktivitet planeras som förskolläraren har i avsikt att ett lärande ska ske hos barnen (Pihlgren 2017, s. 12).

3.7 Omsorg

Broström, Herring & Nellemann Nielsen betonar att omsorg är grunden för lärandet. Omsorg är ett begrepp som är väldigt centralt och aktuellt inom förskolepedagogiken. En god omsorg kräver att man är lyhörd, att man utgår från barnens behov och lägger grunden till skapandet av barnens trivsel och trygghet. På detta sätt blir barnen mer mottagliga för att lära sig och utvecklas. I dagens förskolepedagogik är detta dominant men det har inte alltid sett ut på det viset. Under 1970-talet var fokus på barnens hygien och passning och ledarna var utbildade till sjuksköterskor och personalen barnsköterskor. Därpå under 1980 och 1990-talet utvecklades detta till en mer omsorgs- och utvecklingsinriktad förskola. Det var inte förrän 1998 begreppet lärande trädde fram och skrevs in i lagstiftningen. När sedan läroplanerna infördes från 2004 var det då det blev en självklarhet att begreppet lärande skulle prioriteras i förskolan och därefter har förskolorna skapat ett samband mellan dessa två begrepp, lärande och omsorg, där en god omsorg är grunden för barnets fortsatta lärande (Broström, Herring & Nellemann Nielsen 2014, s. 36–37).

4. Material och metod

I denna del ska studiens metodval redogöras samt en beskrivning om varför vi har valt detta methodsätt. En intervjuöversikt av förskollärarna redovisas nedan i en tabell och punkter som metodval, kvalitativ forskningsintervju, urval, intervjufrågor, genomförande och fördelning av arbetet där vi skrivit en kort sammanfattning av hur arbetet fördelats mellan skribenterna i studien. Sedan kommer bearbetning och analys av insamlad data och material, validitet och generaliserbarhet och avslutas med forskningsetik. Dessa rubriker kommer att presenteras för att beskriva hur vi har gått tillväga i studien.

4.1 Tabell

Intervjuöversikt av förskollärarna

Förskollärare	Examensår	Antal år på aktuell förskola	Ålder på barn i aktuell barngrupp	Inriktning på förskola

F1	1989	15 år	1–4 år	Montessori inspirerad förskola
F2	2004	10 år	4–5 år	Reggio Emilia inspirerad förskola
F3	2015	3 år	3–5 år	Reggio Emilia inspirerad förskola
F4	2018	1 år	1–2 år	Montessori inspirerad förskola
F5	2009	8 år	3–4 år	Reggio Emilia inspirerad förskola
F6	2014	4 år	3–5 år	Reggio Emilia inspirerad förskola
F7	2010	3 år	1–3 år	Reggio Emilia inspirerad förskola
F8	2017	2 år	1–2 år	Reggio Emilia inspirerad förskola

4.2 Metodval

Metodvalet vi har använt oss av är den kvalitativa forskningsmetoden och det empiriska material vi använt oss av är kvalitativa intervjuer med ljudinspelning. Den kvalitativa metoden är central inom samhällsforskningen sedan 1980-talet och syftet är att få så detaljerade svar som möjligt från intervjupersonen (Kvale & Brinkmann 2009, s. 27). Vi ansåg att den kvalitativa forskningsmetoden är mest lämpad för vår empiriska undersökning då vi som forskare ska utföra intervjuer med olika människor och där vi själva kommer vara tillgängliga under intervjun som vi sedan ska tolka och analysera.

Vi har intervjuat åtta förskollärare från olika förskolor för att få deras tankar kring det område som vi undersöker och vi har fått konkreta exempel på hur de arbetar. Vi valde att

inrikta oss inom kvalitativ forskning eftersom vår datainsamling fokuserar på ”mjuka” data där vi har använt oss av kvalitativa intervjuer vilket medför att vår data blir av kvalitativt slag. I och med att vi ska tolka och förstå olika människors livserfarenheter angående begreppet undervisning och använda oss av frågor som ”vad innebär detta” blir verbala analysmetoder (kvalitativt inriktad forskning) lämpligast att använda i vår forskningsstudie (Patel & Davidson 2011, s. 14). När man utför kvalitativa metoder bland annat intervjuer som vi valt närmar man sig den miljö och de människorna som forskningen avser (Ahrne & Svensson 2015, s. 15).

Det finns kvantitativa forskare som har kritiserat den kvalitativa forskningen och menar att den är för subjektiv. Med det menas att intervjupersonens intervju svar kan komma att vara osanningsenligt och inte stämma överens med hur de arbetar i praktiken. Ytterligare kritik kan vara att vi enbart utforskar Stockholmsområdet och inte kan generalisera resultaten i en större population. Med det menas att vi inte kan generalisera hur alla förskolor i denna kommun arbetar med begreppet undervisning (Bryman 2016, s. 484).

4.3 Kvalitativ forskningsintervju

Vi har valt forskningsintervjuer för att ta reda och förstå de intervjuades synsätt och tankar av begreppet undervisning som är vårt problemområde i denna studie. Vi vill få svar på vårt syfte och frågeställningar med hjälp av intervjuarens egna perspektiv som är syftet med den kvalitativa forskningsintervjun (Kvale & Brinkmann 2009, s. 17–18). Fördelen med denna metod är att vi som intervjuare kommer få välgrundad kunskap om det område vi undersöker beroende på hur mycket färdigheter intervjupersonen har kring vårt problemområde där vi sedan kan jämföra och se skillnader på de olika intervju svaren. Detta leder i sin tur till ett mer innehållsrikt material som är utgångspunkten för kvalitativa studier (Öhlander 2011, s. 30). En annan fördel med den kvalitativa forskningsintervjun är att intervjupersonen har flera olika möjligheter att svara på intervjuarens frågor (Kvale & Brinkmann 2009, s. 189). Patel och Davidson påstår att de kvalitativa intervjuerna alltid har en låg grad av strukturering vilket innebär att intervjupersonerna är fria att svara på intervjufrågorna med egna ord (2011, s. 81). Under intervjun kan intervjupersonen ge oväntade svar som kan förändra studiens innehåll genom att upptäcka någonting som man inte varit medveten om tidigare vilket är en fördel för oss forskare. Problematik som kan uppstå när man intervjuar

kan vara att intervjun övergår till att bli ett mer vardagligt språk (Kvale & Brinkmann 2009, s. 47).

Under intervjuerna använde vi oss av ljudinspelning för att kunna ha fullt fokus på vårt forskningsämne under intervjuns gång samt för att inte förbise något viktigt som sagts under intervjun. Fördelen med att använda sig av ljudinspelning är att man kan lyssna på inspelningen upprepade gånger i efterhand (Kvale & Brinkmann 2009, s. 195). Nackdelen med att använda sig av ljudinspelning kan vara att detaljer som mimik och gester kan gå förlorade om inte videokamera används (Trost 2010, s. 75).

4.4 Intervjufrågor

I vår studie användes semistrukturerade intervjuer eftersom vi ville ha en uppsättning av frågor som vi kunde vända oss till. Vi ville även ha möjlighet att kunna ställa ytterligare uppföljningsfrågor eller följdfrågor om nya frågeställningar skulle dyka upp under intervjun (Bryman 2016, s. 260). Våra intervjufrågor består av 11 öppna frågor som är utformade av vårt syfte och frågeställningar och karakteriserar vårt forskningsområde. Frågorna är förenklade, raka och tydliga att förstå. Våra intervjuer har en låg grad av standardisering och är ostrukturerade eftersom vi själva väljer att formulera frågorna under intervjutillfällena och ställer frågorna i den ordning som är mest passande för den enskilda intervjupersonen. Intervjupersonerna får därmed största möjliga utrymme att svara på intervjufrågorna (Patel & Davidson 2011, s. 76). Vi har använt oss av en intervjuguide (se bilaga 1) som är ett manus som strukturerar intervjuns förlopp för att utföra en väl förberedd intervju (Kvale & Brinkmann 2009, s. 146). Våra intervjuer har tagit drygt en timme att genomföra beroende på hur mycket intervjupersonerna diskuterat och hur mycket erfarenheter personen har om vårt forskningsområde, det har varierat från person till person.

4.4 Urval

Vi har valt att intervjua åtta förskollärare med olika erfarenheter, allt ifrån 1–45 års erfarenheter. Detta för att undersöka förskollärarnas olika erfarenheter kring begreppet undervisning i förskolans verksamhet. Intervjupersonerna är enbart av det kvinnliga könet. Vi har endast använt oss av en och samma kommun som är Stockholms kommun och är en stor och central kommun i Stockholm. Vi har inte specificerat oss på någon åldersgrupp utan vi har valt att intervjua förskollärare som arbetar med olika åldersgrupper, från 1–5 år. Våra

förskolor som vi varit på har olika inriktningar där vissa har Reggio Emilia-pedagogik och andra Montessoripedagogik. Vi valde att fokusera oss på dessa två inriktningar för att sedan jämföra och se likheter och skillnader på de olika arbetssätten som de olika förskolorna har. Vi har valt att ge de olika förskolorna och förskollärarna fiktiva namn. Vi valde att gå till förskolor som båda var bekanta med, dock hade inte båda tidigare etablerat kontakt med samma förskola utan det var olika förskolor som vi hade koppling till. Vi valde att göra så eftersom det var svårt för nya förskolor att ställa upp på grund av brist med tid samt personal och vi har även en begränsad tid för skrivandet av vår uppsats.

4.5 Genomförande

Innan påbörjad forskning gjorde vi en litteraturstudie kring det ämne som vi valt att undersöka och letade efter forskning som var relevant för vår studie. Vi valde att samla in vår data och material genom intervjuer med ljudinspelning och tyckte det skulle vara en lämplig metod att använda för vår studie.

Vi kontaktade förskolorna som studien skulle utföras på i god tid. När förskollärarna meddelade oss att de var villiga att ställa upp kontaktade vi de igen på telefon och bokade tid för intervjutillfälle och skickade ut samtyckesblanketter genom mejl. Vi informerade att intervjuerna skulle ta ungefär en timme och att vi utför intervjuerna på plats på förskolan. Vi mejlade intervjupersonerna om de forskningsetiska principer och regler som vi måste följa samt de rättigheter som de har som intervjupersoner. Vi förklarade att inga namn på förskollärare samt förskolor skulle nämnas på grund av etiska skäl samt att vi kommer att använda oss av ljudinspelning som sedan kommer att raderas när vi transkriberat intervjuvaren till skrift.

Väl på plats försökte vi hitta en ostörd miljö att hålla intervjuerna på vilket var personalrummet. Vi inledde intervjun genom att presentera vårt problemområde och berättade kort om syftet med vår intervju och användningen av ljudinspelning. Innan vi påbörjade intervjun frågade vi intervjupersonerna om de har några frågor. I slutet av intervjun hade vi en uppföljning och frågade intervjupersonerna om de ville tillägga något som har med begreppet undervisning att göra. Alla intervjupersonerna berättade att de var nöjda med intervjun och att de har fått till sig ny information och kunskap av deras egna reflektioner som de tidigare inte tänkt på. Vi avslutade med att berätta för intervjupersonerna

om att vi kommer att mejla de den färdiga uppsatsen om de så önskar. Inga forskningsetiska problem uppstod under hela vår studie och inga förskollärare valde att avsluta sitt medverkande.

4.6 Fördelning av arbetet

Under hela studiens gång har vi haft ett bra och nära samarbete kring uppsatsens alla avsnitt. Innan påbörjad uppsats hade vi ett dokument skapad på Google drive som var delbar för båda, där våra olika förslag på tidigare forskning, litteratur relevanta för studien, intervjufrågor och så vidare delades med varandra. Vi har varit lika mycket delaktiga under hela uppsatsskrivandet. Vi har träffats och haft kontakt via telefon om någon ny idé dykt upp som en av oss vill framföra till den andre. Intervjuerna har vi fördelat lika där vardera intervjuat fyra förskollärare var. Vi har spelat in intervjuerna och lyssnat på de tillsammans och transkriberingen av intervjuerna utfördes ihop. Resterande avsnitt i uppsatsen har skrivits tillsammans där vi ibland delat upp respektive arbetsuppgift. En av oss har exempelvis läst litteraturen medan den andre skriver och tvärtom.

4.7 Bearbetning och analys av insamlat data och material

Efter vårt insamlade empiriska material och data bearbetade och analyserade vi det genom kvalitativ bearbetning. Patel & Davidson skriver att slutprodukten av en kvalitativ bearbetning är textmaterial där utdrag från intervjuer skrivs ned med egna förklaringar och tolkningar (2011, s. 121). I en inspelad intervju som i vår studie är studiens data vårt inspelade ljud från intervjuerna, transkriberingen av ljudupptagningen blir då vårt empiriska material. Precis som Ahrne och Svensson antyder att som forskare kommer vi inte analysera ljudupptagningarna utan det som ska analyseras är transkriberingarna av intervjuerna som är studiens empiriska material (2015, s. 23).

Efter intervjuerna gjorde vi en analys av vårt material och överförde talspråk till skriftspråk (Kvale & Brinkmann 2009, s. 118). Vi transkriberade vår empiri genom att ändra från en form till en annan och grundregeln för transkribering är att all tal skrivs ut ord för ord (Fägerborg 2011, s. 108). När vi skulle transkribera använde vi oss av ett program som heter oTranscribe vilket var smidigt att använda eftersom vi kunde spola fram och tillbaka till en del av intervjun genom enkla knapptryckningar vid transkriberingen av våra olika ljudinspelningar.

Efter varje intervju gjorde vi en löpande analys vilket är vanligt att göra under kvalitativa undersökningar. De fördelar som finns med att göra löpande analyser är att det kan dyka upp nya idéer och tankar av hur man ska gå vidare vilket det gjorde hos oss (Patel & Davidson 2011, s. 121). Vi upptäckte att vi fick tillräckligt med svar under våra intervjuer för att besvara studiens syfte och frågeställningar därför valde vi att bortse från att observera som vi tänkte göra från första början, för att komplettera våra intervjuer. Vi upptäckte att det inte skulle ge oss så mycket och valde då att ta bort observationer. En ytterligare nackdel med observationer är att pedagogerna på förskolan skulle vara medvetna om de observationer som ska göras samt att de nyligen blivit intervjuade av oss och vi spekulerade om att de säkerligen kommer att förhålla sig till det de sagt under intervjuerna när vi observerar. Tidsbrist var även en av orsakerna till att vi valde bort observationer. En ytterligare fördel med löpande analyser är att när man analyserar materialet direkt efter intervjuerna, har man det färskt i minnet och ju snabbare man påbörjar analysen desto mer levande är det i förhållande till sitt material (ibid.).

4.8 Validitet och generaliserbarhet i kvalitativ forskning

Validitet och generaliserbarhet är två begrepp som är viktiga att använda sig av vid insamlandet, bearbetningen samt analys av data. Begreppet validitet i en kvalitativ studie går ut på giltighet och meningsfullhet i hela forskningsprocessen. För att studien ska ha en hög grad av validitet har vi jämfört studiens material med litteratur som är grundade på vetenskaplig forskning. Detta för att säkra att studien har en god validitet (Patel & Davidson 2011, s. 105–106).

Genom inspelning ökas tillförlitligheten i studien då vi kan styrka att det som sagts under intervjun stämmer och vi kan upprepa det (Patel & Davidson 2011, s. 104). Vi har intervjuat åtta förskollärare och detta ger oss en väldigt låg generaliserbarhet eftersom intervjuresultaten inte kan representera alla Stockholms förskollärare för att det finns för få intervjupersoner (Kvale & Brinkmann 2009, s. 187). Men dessa åtta förskollärare kan få oss att komma fram till en generell bild av hur förskollärare resonerar kring begreppet undervisning. För att intervjupersonerna ska känna sig trygga med att bli intervjuade försäkrade vi de innan intervjun i överensstämmelse med humanistisk-samhällsvetenskapliga forskningsrådets etiska principer om att de kommer att anonymiseras

och bli oidentifierbara. Jonsdottir skriver att detta bidrar till att tillförlitligheten ökas i intervjupersonernas intervjusvar (Jonsdottir 2007, s 108).

4.9 Forskningsetik

Vår studie grundas i vedertagna forskningsetiska principer och vi har gjort ett antal etiska överväganden. Det grundläggande individskyddskravet belyser fyra huvudkrav som varje forskare måste anpassa sig till. Som forskare har vi forskningsetiska principer som vi måste förhålla oss till och dessa fyra är informationskravet, samtyckeskravet, konfidentialitetskravet och nyttjandekravet som vår undersökning grundar sig på (Vetenskapsrådet 2002, s. 6).

Det första kravet är informationskravet som går ut på att som forskare är man skyldig att ge information till de berörda kring forskningens syfte vilket vi informerade intervjupersonerna muntligt innan intervjun sattes igång. Vi presenterade oss för intervjupersonerna och gav sedan den fullständiga informationen om syftet med studien (Vetenskapsrådet 2002, s. 7). Andra kravet är samtyckeskravet som innebär att den medverkande har rätt att få veta att deltagandet är frivilligt och att man som intervjuperson kan avsluta sitt deltagande när man vill utan att behöva ange skäl för detta vilket vi meddelade intervjupersonerna innan intervjun påbörjades och fick ett samtycke av de i förväg. När vi väl var på plats på förskolan för att påbörja intervjuerna fick vi tillbaka samtyckesblanketterna ifyllda med ett godkännande. Vi informerade intervjupersonerna om att de kan avsluta sin medverkan när de vill och att det är av fri vilja att delta (ibid., s. 9). Konfidentialitetskravet innebär att intervjupersonernas personuppgifter ska bevaras på ett säkert sätt så att obehöriga inte kan få tillgång till de och det blev intervjupersonerna informerade även om innan påbörjad intervju. Informationen kommer endast bevaras på våra datorer som är lösenordskyddade. Vi meddelade intervjupersonerna om att både de och förskolorna kommer att anonymiseras och ges fiktiva namn under intervjuerna så varken förskolan eller förskollärarna kommer kunna identifieras samt att obehöriga inte kan komma åt deras personuppgifter (ibid., s. 12). Nyttjandekravet är det fjärde kravet vilket innebär att de enskilda personernas uppgifter enbart får användas för forskningsändamål vilket är syftet med vår insamlade data och material. Vi meddelade intervjupersonerna att den information som vi samlat in endast är avsedda för vår forskning och att det bara är vi och vår handledare som kommer att ta del av detta (ibid., s. 14).

All denna information är vi skyldiga att ge intervjupersonerna innan intervjun påbörjas vilket vi gjorde per e-post samt att vi skickat ut samtyckesblanketterna innan intervjutillfällena. Fokus i denna studie är förskollärarnas tankar och synsätt samt förhållningssätt kring begreppet undervisning i förskolan vilket även det meddelades till intervjupersonerna innan påbörjad intervju.

Forskningsetiska problem som kan uppstå under studiens gång kan vara exempelvis om förskollärare väljer att avsluta sin medverkan mitt under undersökningen vilket de har full rätt till att göra. Detta kan i sin tur medföra att innehållsrikt material går förlorat vilket vi räknat med kan hända.

5. Tidigare forskning

I denna del av vår studie ska vi redogöra för tidigare forskning för de nationella forskningsstudierna kring hur förskolan utvecklats från att handla om omvårdnad och uppfostran till att få en pedagogisk inriktning med fokus på lärande och undervisning. Eftersom vi valt att inrikta oss på den svenska läroplanen valde vi att utesluta internationella forskningsstudier. Vidare ska vi fördjupa oss i begreppet undervisning och dess innebörd i förskolan samt varför den blivit central i dagens reviderade läroplan. Detta avsnitt av vår undersökning består av en bakgrund och motivering för vår undersökning. De personerna som ingår i vår tidigare forskning har många års erfarenhet inom forskning av utbildningsvetenskap. De vetenskapliga forskningarna vi valt är sammankopplade och tar upp samma förskoledidaktiska problem, det vill säga undervisningsbegreppets betydelse i förskolan vilket är relevant för vår studie som behandlar ett liknande förskoledidaktiskt problem.

Vi har valt fyra olika teman som behandlar studiens valda tidigare forskning. Ett område som vi valt att undersöka är skolpolitik där vi vill se hur barnstugeutredningen kom att utvecklas till att bli en förskola med en läroplan. Ett annat tema som lyfts upp handlar om pedagogers syn på begreppet undervisning i förskolan och vilka utmaningar de står inför när Skolverket inför nya begrepp som pedagogerna i förskolan ska anpassa verksamheten till. Det tredje temat belyser hur förskollärarna uttrycker sig för begreppet undervisning samt vilken syn och vilket förhållningssätt de har gentemot begreppet med fokus på de yngre

åldrarna. Det fjärde temat illustrerar hur nödvändigt det är med användandet av begreppet undervisning i förskolan och att många förskollärare förknippar begreppet med skolan.

5.1 Från barnstugeutredning till Lpfö 98

Konceptet med *educare* har utvecklats till att bli en central del i förskolans dagliga verksamhet från perioden 1968–1998 och framöver. Förskolan har utvecklats i stor utsträckning under de senaste åren från 60-talets barnstugeutredning som startpunkt för förskolan till att få en läroplan som reviderats över tid. Med begrepp som omvårdnad, omsorg, fostran och lärande ska dessa begrepp tillsammans bilda en helhet vilket Birgitta Hammarström-Lewenhagen menar att *educare* innefattar. Detta har följt med från grundandet av läroplanen år 1998 och trots revideringar är det än idag kvar i den nutida läroplanen. Läroplanen kom att bli en uppföljning av barnstugeutredningens utgångspunkt. Detta är en av de centrala frågorna i Birgitta Hammarström-Lewenhagens avhandling (2013).

Avhandlingens syfte är att undersöka hur den svenska förskolan har utformats och förändrats samt hur begreppet *educare* förhandlats fram mellan åren 1968–1998. Studien bygger på textanalys, som utredningar, styrdokument för förskolan med mera och har en diskursanalytisk ansats som bygger på ett socialkonstruktionistiskt perspektiv och diskursteori (Hammarström-Lewenhagen 2013). Ytterligare ett syfte som tas upp i studien är att med hjälp av en nutidshistorisk undersökning analysera lärande och omsorg utifrån statliga uppdrag för att lyckas bidra till att utveckla förskollärarprofessionens didaktik samt historiska kunskaper (ibid.).

Resultatet av avhandlingen visade på flera olika diskursiva mönster som synliggjorts som både politiska och samhällseliga intentioner. De olika diskurserna kunde kopplas vidare till jämlikhet, demokrati, och normalisering. I studien har Hammarström-Lewenhagen studerat fyra olika perioder. Det hon kom fram till i studien var fem frilagda dominerande diskursiva mönster. Dessa fem diskursiva mönster behandlade relationen mellan omsorg, vård och lärande som en ömsesidig och interagerad helhet, tillsyn och pedagogik, en förskola för alla, förskolans pedagogiska uppdrag som ska strävas inom ramen för förskolepedagogikens grundsyn och förskolans närmande till inordning i utbildningssystemet. Sammantagningen av dessa mönster formar *educare*modellens framförhandlade egenskaper eller kännetecknen

vilket i sin tur ses som en svensk pragmatisk lösning på flera olika samhälleliga behov och intentioner med demokratisk jämlikhet, social utjämning, barns tidigare fostran och lärande. Detta för att tillgodose arbetsmarknadens behov av såväl tillsyn som utbildning i livslångt lärande (Hammarström-Lewenhagen 2013).

Denna forskning är relevant för vår studie eftersom vi vill undersöka hur förskolan gick från att handla om omsorg till lärande och hur viktigt det är med en didaktisk och pedagogisk inriktning i förskolan idag.

5.2 Sociala representationers inverkan på förskolans undervisning

Miljön i förskolans verksamhet har stor betydelse för barnens säkerhet och är viktigt för barnens välbefinnande i förskolan och har stor inverkan på lärandet. Synen på barnuppfostran har förändrats över tid och är beroende av den kultur och det samhälle som vi lever i. I dagens samhälle ser vi förskolan som en viktig och självklar del för barns fostran av dagens samhälle. Förskolan har som uppgift att lägga grunden för barnens lärande och utveckling under deras första levnadsår och är samhällets första steg i utbildningssystemet (Granbom 2011).

Granboms studie ger en fördjupad uppfattning om de komplexa och dynamiska kunskaperna som innefattar lärares sociala konstruktioner av förståelse för det som berör förskolans pedagogiska praktik. De sociala representationerna som analyserats har gett en möjlighet att beskriva komplexiteten av detta och är därmed den grundläggande teorin för studien. Granbom fascinerades av hur beroende förskolemiljön är av lärarens idéer. Studiens resultat visade att de sociala representationerna av förskolans pedagogiska praktik var sammankopplade med representationer av barn och synen på deras kompetenser, lärares yrkesprofession samt synen på förskolans uppdrag (Granbom 2011).

Utifrån denna forskning och våra intervjuer vill vi fördjupa oss i hur pedagoger tänker och reflekterar över begreppet undervisning samt hur deras sociala representationer både individuellt och i arbetslaget konstruerar dagens verksamhet.

5.3 Förskollärares uttryck för begreppet undervisning i förhållande till förskolan

I den tidsepok vi lever i idag går majoriteten av alla Sveriges barn i förskolan på grund av förändringarna som skett i samhället. Undervisning har diskuterats i många år men har idag utvecklats till att få en central del i förskolans praktik och begreppet kännetecknas av omsorg, lärande, utveckling och lek. Förskolan har utvecklats och förändrats eftersom den nya skollagen bidragit till att förskolan fått sin egna skolform. Den nya skollagen bidrog till att nya lärprocesser utvecklats, därav begreppet undervisning. I denna skollag definieras begreppet undervisning som en målstyrd lärprocess där förskollärarens syfte handlar om utveckling och lärande via inhämtade och utvecklande av kunskaper och värden. För att vi ska kunna skapa och planera målstyrda lärprocesser krävs det att vi som förskollärare besitter de didaktiska kompetenser. Detta för att barnen ska erbjudas möjligheter att kunna utforska och lära om sin omvärld (Jonsson, Williams & Pramling Samuelsson 2017).

Syftet med studien är att undersöka hur förskollärare belyser begreppet undervisning i förskolan med fokus på de yngre barnen. I studien används fokusgrupper, där forskarna samtalade om begreppet undervisning med förskollärare som arbetar med yngre barn i förskolan. Forskarna använde sig av en kvalitativ metod bestående av fokusgruppsamtal. Dessa samtal blev sedan grunder för deras insamlade data. Studiens utgångspunkt är en förskolediskurs under förändring som är i huvudfokus (Jonsson, Williams & Pramling Samuelsson 2017). Det studien resulterar i är att förskollärarna tolkar undervisning som ett väldigt krävande begrepp. I dagens verksamhet handlar varje specifik aktivitet om mer än att bara måla, bygga eller läsa, det ska finnas en ständig undervisning menade dessa förskollärare. De beskrev även att stressiga situationer kunde bidra till att lärandet försvann eftersom det hindrade pedagogerna från deras medvetna undervisning och fokus kunde hamna på annat som till exempel omsorg. Detta för att det var brist på personal, tid och för stora barngrupper. I studien kom de även fram till att det råder om en viss osäkerhet kring begreppet undervisning eftersom det är ett väldigt laddat och brett begrepp (Jonsson & William & Pramling Samuelsson 2017).

Denna forskning är passande för vår studie då den lyfter upp förskollärarens synsätt och förhållningssätt för begreppet undervisning och vad som illustrerar en lärandesituation i förskolan vilket är det som vi också undersöker.

5.4 Hur förskollärare iscensätter undervisningen som arbetslaget har planerat

Verksamma förskollärare har varit kritiska mot att använda begreppet undervisning i förskolan då det av tradition förknippats med skolan. Kristina Melker, Elisabeth Mellgren och Ingrid Pramling Samuelsson (2018) refererar till Skolinspektionen där det står att man i läroplanen ska förtydliga vad begreppet undervisning har för innebörd, hur det ska bedrivas i förskolan av förskollärare och vilket ansvar de har för att undervisningen ska bedrivas. Detta är orsaken till att Skolverket tog tag i detta och fick i uppgift att förtydliga begreppet undervisning i förskolan. Detta trädde i kraft år 2018 därav har vi fått en ny reviderad läroplan.

Artikeln belyser hur begreppet undervisning har förknippats som lärarinitierade förmedlingspedagogik samt att det kopplas till de formella aktiviteterna i skolan. De förklarar vidare hur detta har bidragit till att många förskollärare har gjort motstånd till att använda begreppet eftersom de anser att förskolan kommer att formas till att efterlikna skolan (Melker, Mellgren & Pramling Samuelsson 2018). Enligt skollagen redogörs begreppet undervisning med termer som målinriktad verksamhet och detta framförs även i förskolans reviderade läroplan (Lpfö 98 2018, s. 19). Syftet med artikeln är att studera hur begreppet undervisning tar sig uttryck i förskolans vardag eftersom många förskollärare har vittnat om att det råder osäkerhet kring begreppet. Artikeln belyser även hur undervisning tar uttryck för förskollärarens iscensättning av arbetslagets planering med förskolebarnen mellan 4–5 års ålder (Melker, Mellgren & Pramling Samuelsson 2018).

Under arbetslagets planering hade de valt två fokusområden vilket var ett socialt område, där samspel var i fokus eftersom barnen parvis skulle samspela. Det andra fokusområdet var ett tekniskt område som innefattade stabilitet (teknik) i byggkonstruktioner. De har valt att beskriva och analysera deras artikel utifrån ett sociokulturellt perspektiv. Utifrån den sociokulturella forskningen tydliggörs det hur undervisning i förskolan bör ske utifrån ett specifikt rådande kontext. Förskollärarna ska besitta en förmåga att kunna kommunicera och interagera med barnen för att kunna utveckla ett specifikt område (Melker, Mellgren & Pramling Samuelsson 2018). I artikeln förklarar de hur begreppet har bidragit till att förskolläraryrket har fått en förhöjd status samt hur begreppet för förskollärare känns kravfullt eftersom förskollärarna upplever att föräldrar och chefer ställer ytterligare krav på de (ibid.).

Studien är grundad på observationer där forskarna till en början observerat arbetslaget planering av aktiviteten och sedan observerat hur förskolläraren iscensätter den planerade aktiviteten utifrån planeringen med arbetslaget (Melker, Mellgren & Pramling Samuelsson 2018).

Resultaten av artikeln pekar på att ett ”ömsesidigt delat fokus” mellan lärarna i förskolan som är viktigt för att uppnå en god undervisning där man ska kunna samarbeta och kommunicera med varandra kring planeringen av undervisningen. Forskarna diskuterar också om hur viktigt det är att utgå från barnens erfarenhetsvärld som är utgångspunkten för didaktiken. Resultatet visar att barnen väntas ha kunskap samt förmågan att kunna samverka med varandra eller parvis mot ett bestämt mål om de exempelvis ska utföra en uppgift såsom att bygga ett högt torn som ska vara stabil med hjälp av lego. De påpekar vidare att själva begreppet undervisning inte behöver skolifiera den utbildning som utövas i förskolan, vilket de flesta lärarna antar ska bli konsekvensen av att börja använda undervisningsbegreppet i förskolans verksamhet (Melker, Mellgren & Pramling Samuelsson 2018).

Melker, Mellgren och Pramling Samuelssons artikel (2018) är passande för vår studie då den belyser på vilket sätt undervisningsbegreppet ska bedrivas i förskolan och hur lärarna ska arbeta med begreppet vilket även vår studie grundas på.

6. Resultat och analys

I följande avsnitt kommer vi att redogöra för de resultat vi fått av vår undersökning genom kvalitativ forskningsmetod och analysera det empiriska material vi samlat in. Vi har valt att använda oss av tre teman som presenterar hur vi valt att analysera vårt insamlade material. De teman vi valt är definierade av de tankar och analyser som förskollärarna framfört under våra intervjuer och det är:

- Målstyrda lärprocesser
- Förskollärarnas förhållningssätt gentemot begreppet undervisning utifrån Vygotskijs sociokulturella teori
- Omsorg kontra lärande

Utifrån dessa tre teman kommer studiens frågeställningar att besvaras. Vi har sammanfattat råmaterial och använt oss av blockcitater från förskollärarnas intervjuer. Syftet och

frågeställningen med hjälp av våra teoretiska perspektiv kommer att genomsyra denna del av undersökningen.

6.1 Målstyrda lärprocesser

Det var olika tankar som dök upp när förskollärarna vi intervjuade skulle definiera vad de ansåg att undervisning i förskolan innebär. De förklarade sina olika sätt att tänka kring själva begreppet undervisning. Det tyckte F1:

Undervisning är allt barnen gör och att lärande finns överallt och sker hela tiden men att vi ska låta barnens intresse styra och vi ska planera läralledda aktiviteter utifrån det. Barnen ska vara självständiga och kunna utvecklas utifrån sina egna förutsättningar men vi ska alltid finnas tillgängliga för de.

(F1)

F1 påpekade att barnets intresse skulle stå i centrum. Detta kan styrkas med det som Mårdsjö Olsson påstår om hur vi lärare ska ta vara och tillfångata de situationer som uppstår i förskolans vardag och utnyttja de för stimulering av barnens utveckling och lärande (Mårdsjö Olsson 2010, s. 14). Vidare påpekar Mårdsjö att vara lärare i förskolan går ut på att utforma verksamheten utifrån barnens erfarenheter, intressen, förmågor och det är viktigt att tänka på att man alltid intar ett barnperspektiv som förskollärare när man fullföljer sitt uppdrag vilket utmärker ett utvecklingspedagogiskt förhållningssätt som Pramling Samuelsson påstår (Mårdsjö Olsson 2010, s. 21). Mårdsjö Olsson påpekar precis det som F1 tar upp att ”undervisning är allt barnen gör och att lärande finns överallt”. Genom vardagliga situationer försöka skapa lärandesituationer som uppstår såsom fruktstund där barnen kan få utveckla matematiska begrepp, såsom antalsprincipen, räkning och så vidare (ibid., s. 14–15). Utvecklingspedagogiken grundar sig på att skapa goda förutsättningar för att stimulera barns lärande och utgå från deras intressen. Genom planering av läralledda aktiviteter som F1 påstår ser vi att denna förskollärare använder sig av ett utvecklingspedagogiskt förhållningssätt. Vidare anser F4 att:

Undervisning handlar inte bara om läralledda aktiviteter utan undervisning är även när man tillvaratar de lärandesituationer som uppstår i förskolans vardag och när man utgår från barnens intressen, vilket vi gör här på

förskolan. Det är viktigt att uppmärksamma lärandesituationerna och sätta ord på det barnen gör så att barnen bekantar sig med nya begrepp och vi som lärare har en viktig roll i barns lärande. Men lärarledda aktiviteter är även det undervisning.

(F4)

Dessa två utdrag från förskollärarna visar på ett likadant förhållningssätt kring vad undervisning är och båda pedagogerna arbetar på en Montessori inspirerad förskola. Lärarnas strävan är att barn lär sig i alla situationer under dagen. Förskollärarna påstod vidare att barns förutsättningar att lära sig handlar inte om antalet planerade aktiviteter. Det handlar snarare om sättet man är som lärare och hur man planerar verksamheten, strukturerar sina arbetsuppgifter samt vilken passion lärarna har som utgör grunden för barnens lärande (Mårdsjö Olsson 2010, s. 22).

Förskollärarna från Reggio Emilia inspirerade förskolorna definierar begreppet undervisning såhär:

Undervisning är planerade aktiviteter som är organiserade utifrån läroplanens mål där man planerar och genomför aktiviteterna i förskolan. Att engagera sig i barnens lek, värna om barnens nyfikenhet, sätta ord på det barnen gör, använda sig av matematiska begrepp bland annat, att man är en medforskande pedagog tillsammans med barnen och reflekterar med barnen kring saker man gjort ingår i begreppet undervisning. Tillsammans med planerade aktiviteter kommer detta att stimulera barnens lärande och utveckling oerhört.

(F2)

Vi kunde se att det finns en tydlig uppdelning mellan Montessorilärarna och F2 som arbetade inom Reggio Emilia där Montessorilärarna säger att undervisning utgår från vad barnen vill och F2 betonar att undervisningen ska vara planerad utifrån läroplanens mål.

Vidare berättade F2 att reflektion är en central del som de använder sig mycket av på deras avdelning. Hon berättade att de reflekterar kring det mesta de utför tillsammans med barnen och att de anser att reflektion är ett sätt som leder barnen till ökat förståelse och lärande där man lär sig av varandras tankar och idéer och där olikheterna synliggörs. Vygotskijs

huvudtes är att barn lär sig mest i samspel med varandra där han anser att socialt samspel är den viktigaste drivkraften för barnens utveckling (Williams 2006, s. 40). F2 berättade att reflektionen är en del av undervisningen på deras avdelning. Vidare påpekade hon att genom reflektion konfronteras barnens tankar med varandra och då förstår barnen att det finns olika sätt att tänka på. Detta leder till att barnens inställningar till omvärlden förändras när de blir medvetna om varandras olika tankesätt (Mårdsjö Olsson 2010, s. 15). Detta sätt att arbeta på kopplas till begreppet variation som är ett centralt begrepp inom utvecklingspedagogiken och när man arbetar utifrån detta förhållningssätt såsom F2 arbetar ser man variation som en resurs där man strävar efter att barnen ska förstå någonting på ett föränderligt sätt (ibid., s. 49). Även Vygotskijs sociokulturella teori som går ut på att människan lär sig bäst i sociala kontexter kopplas till F2s arbetssätt då barnen i samspel med varandra får syn på att det finns ett flertal sätt att tänka på beroende på de olika erfarenheterna barnen har om någonting (Lillemyr 2013, s. 115).

Vi arbetar med att ta tillvara på de möjligheter under dagen som finns för att väcka barnens nyfikenhet och intresse i områden som matematik, språk, lek, skapande, rörelse och så vidare. Lärandesituationer som uppstår tas tillvara på vilket vi anser är undervisning. Vi strävar efter att erbjuda barnen ett livslångt lärande genom att utveckla deras kunskaper och erfarenheter. Vi strävar även efter att låta barnen klara av saker på egen hand, till exempel av- och påklädning, dela maten, tvätta händerna, vilket vi anser är mer stimulerande och ska tas tillvara än planerade och målstyrda aktiviteter.

(F3)

F3 arbetar även hon på en Reggio Emilia förskola. Det som skiljde hennes förskola från resterande Reggio Emilia förskolor är att F3 har mer fokus på de spontana situationerna som sker under vardagen för att stimulera barns lärande. De andra Reggio Emilia förskolorna ansåg att undervisning är målstyrda och planerade aktiviteter. Hon anser inte att undervisning är målstyrda lärprocesser som ska ske under ledning av förskollärare som det definieras i läroplanen (Lpfö 98 2018, s. 19). De likheter vi kan se mellan F3 som har en Reggio Emilia inspirerad pedagogik och F1 och F4 som har en Montessori inspirerad pedagogik är att de har liknande förhållningssätt där de anser att barn lär sig mest i spontana lärandesituationer. Tankesättet om att barnen ska få vara självständiga, själva utforska och alltid utgå från deras intressen är ett av de gemensamma förhållningssätten dessa

förskollärarna hade. Resterande förskollärare som arbetade inom Reggio Emilia betonade begreppet undervisning såhär:

Pedagogstyrda aktiviteter som planeras utifrån läroplanen och som är ledda av en pedagog, det är undervisning. Man ska arbeta väldigt öppet med det på förskolan. Jag tycker att man ska vara med-upptäckare tillsammans med barnen, i det de gör och ta vara på vardagens alla situationer för att barnen ska utvecklas och lära.

(F5)

Undervisning är när man erbjuder barnen aktiviteter både spontana och planerade som de är intresserade av för att inspirera och motivera barnen vidare i sitt utforskande av sin omvärld. Men de där spontana tillfällena som väcker intresse och som leder till lärande som vi också tolkar som undervisning. Vi bedriver en lärandeverksamhet full med undervisande situationer som måste tillvaratas.

(F6)

Undervisning måste planeras annars är det inte undervisning. I undervisningssituationer måste man som förskollärare vara flexibel och gå efter barnets intresse som uppstår under vardagliga situationer och sedan arbeta med olika projekt utifrån det. Så som vi arbetar är att vi har en grovstruktur där vi till exempel tar upp olika begrepp såsom husprojekt och vill att barnen ska förstå barnkonventionen om att alla har rätt till bostad, då vi bygger och konstruerar hus under den temaveckan och sedan ser om det intresserar barnen för att vidare arbeta med det.

(F7)

F7 förklarar hur de brukar observera det barnen gör, dokumentera det för att slutligen reflektera tillsammans med barnen om vad de har gjort. Detta leder till att man kan se vad som har väckt barnens intresse och sedan skapa ett projektarbete kring det. Detta gjorde F7 när hon dokumenterade det barnen gjorde och sedan valde någonting som barnen var intresserade av bland annat att konstruera och bygga hus. Pedagogerna på avdelningen valde att ta in barnkonventionens rättigheter och göra ett tema kring det. Malaguzzi diskuterar om pedagogisk dokumentation som en central del inom Reggio Emilias verksamheter för att kunna se barnens utveckling och lärande vilket kompletterar undervisningen. F7s förskola utgår från detta arbetssätt för att kunna reflektera över barnens läroprocesser (Smidt 2014, s. 69–70).

Gemensamt för de Reggio Emilia förskolorna bortsett från F3s förskola är att alla ser undervisning som målstyrda lärprocesser men att de även tar tillvara på de lärandesituationer som uppstår i förskolans vardag. De tycker att undervisning är någonting som leder barnet framåt i utvecklingen, det är därför viktigt med god pedagogik som Vygotskij ansåg (Bråten 1998, s. 25). Dock fokuserade F3s förskola på att enbart ta tillvara på de spontana situationerna vilket hon ansåg leder barnen till lärande och att det är det som är undervisning. Både F1, F3 och F4s förskolor ser undervisning som en blandning av lärarledda aktiviteter och spontana situationer där förskollärarna ska vara medupptäckare och medforskande tillsammans med barnen. Vygotskij var engagerad av pedagogiska utmaningar där pedagogerna i förskolan står för ansvaret att utveckla barnen, finnas tillgängliga och vara medforskande med de. Han påpekade att barn lär sig mest i sociala miljöer vilket vi kunde se att Montessoriförskolorna och F3s förskola gjorde (ibid., 14–15). Vi kan se att utifrån de teorier vi valt anpassar sig Montessoriförskolorna och en Reggio Emilia förskola mest till Vygotskijs teori om det sociokulturella perspektivet där han ser att undervisning ska ske i samspel med andra medan Reggio Emilia förskolorna utgår mer från Pramling Samuelsson synsätt på begreppet utvecklingspedagogik som säger att det är viktigt att planera undervisningen.

6.2 Förskollärarnas förhållningssätt gentemot begreppet undervisning utifrån Vygotskijs sociokulturella teori och den reviderade läroplanen

I läroplanen finns ett avsnitt för förskollärare som förklarar hur verksamheten ska bedrivas. Där står det att förskolläraren har ansvar för ledningen av undervisningen samt att undervisning ska ”syfta till barns utveckling och lärande genom inhämtade och utvecklande av kunskaper och värden” (Lpfö 98 2018, s. 19). Det är ett mål som förskolans personal måste följa och står under rubriken ”förskollärarens ansvar i undervisningen” i den reviderade läroplanen (Lpfö 98 2018, s. 19).

Efter begreppet tillsattes i läroplanen har vi mer än vanligtvis tagit tillvara på barnens spontana lärandesituationer. Undervisningssituationer fanns i allt barnen gör, vare sig det var att klä på sig eller duka bordet. De spontana situationerna som sker i förskolans vardag är lärrika har vi insett och vi har det mycket i fokus

numera. Med utgångspunkt i barnens intresse är pedagogernas uppdrag att inspirera, stötta och utmana barnen att utforska sin omvärld och att alltid finnas tillgängliga för de.

(F1)

F1 berättade att på hennes avdelning är de alltid tillgängliga och finns till hands när barnen pysslar, målar, bygger och så vidare och de finns som ett stöd för barnen när de behöver det. Men att i vissa situationer håller de sig i bakgrunden och bara observerar det barnen gör då man kan upptäcka saker och höra saker som barnen är intresserade av och ta vidare ställning till. F1 påpekade att det viktiga för att barnen ska lära sig något är att när man delar in barnen i olika grupper för att utföra en uppgift, exempelvis rita olika former på ett papper såsom cirklar, trianglar och så vidare, ska man tänka på att placera ett barn som man vet inte klarar av att utföra uppgiften på egen hand med ett kompetent barn eller med en vuxen. I samverkan med detta barn eller den vuxne kan barnet utföra uppgiften (Broström, Herring & Nellesmann Nielsen 2014, s. 48). Detta ser hon som en god planerad undervisning som kopplas till Vygotskijs proximala utvecklingszon som ingår och är väldigt central i den sociokulturella teorin och går ut på att barnen i samspel med andra stimuleras till att nå allt högre i sin utveckling. Genom att barnen får den möjligheten att tillsättas med en mer kunnig person för att klara av en uppgift, lär sig och utvecklas barnen genom att imitera kompiserna eller den vuxne vilket är utgångspunkten för barnens lärande. Vygotskij menar att det mesta vi lär oss, det lär vi oss av andra (Bråten & Thurmann-Moe 1998, s. 108).

Vi lärare på förskolan har fått en allt större inblick i vad undervisning är efter begreppet tillsattes i läroplanen. Det var då vi insåg hur gynnsamt det är för barnens kommande skolgång och skolresultat. Förut trodde vi att det var den undervisning som man gör på skolan och det tyckte vi var för tidigt för förskolans barn. När vi läste mer om begreppet och gick på föreläsningar som handlade om den reviderade läroplanen fick vi en helhetsbild om vad begreppet går ut på samt tänkte vi på hur miljön bör vara för att barnen ska få en god undervisning och vi ser miljön som den tredje pedagogen, därför består vår avdelning av rikt material. Vi tar hand om vårt material på förskolan och har inte allt material tillgängligt för barnen utan tar fram det materialet vi behöver under planerade aktiviteter.

(F2)

F2 berättade att de har fokus på utformningen av miljön på förskolan då det är en viktig del för att barnen ska erbjudas en god undervisning. Malaguzzi såg miljön som den tredje pedagogen och tyckte att barnen ska få möjligheten att erbjudas en inbjudande och lockande miljö som inspirerar barnen till lek och lärande. Materialet ska ligga på barnens nivå så barnens nyfikenhet och intresse bevaras och F2 berättade att de hade material tillgänglig på barnens nivå men inte allt material. Sand i balja, pluppar och nya böcker tog de endast fram vid planerade aktiviteter då de tänkte på konsekvenserna som kunde uppstå om sanden alltid fanns tillgänglig och det skulle kunna hamna på golvet och att nya böcker exempelvis kunde rivas eller klottras på (Smidt 2014, s. 126).

Majoriteten av Reggio Emilia förskolorna samt Montessoriförskolorna påpekade ett liknande förhållningssätt om att de går på föreläsningar om den reviderade läroplanen och att de fått större uppfattning om vad begreppet innebär i förskolans verksamhet och anpassar sig efter det och planerar verksamheten för att barnen ska tillägna sig kunskaper och färdigheter för att kunna utvecklas i förskolan. De har många reflektioner tillsammans med barnen och de försökte erbjuda barnen rika och utmanande läromiljöer, precis som Loris Malaguzzi tyckte att miljön bör vara. Han tyckte att alla barn ska ha rätt till sådana rika och stimulerande lärmiljöer för att främja och stöda barnens utveckling och lärande och de hundra språken (Smidt 2014, s. 73, 126). Genom att barnen blir erbjudna att uttrycka sina tankar och idéer med hjälp av flera olika uttrycksätt såsom bild, dans, musik, drama med mera. F2 förklarade att deras förskola bestod av rikt och varierat material vilket gav barnen möjlighet att uttrycka sig på flera olika sätt vilket stimulerade barnens utveckling och lärande. Detta är även något som Vygotskij ansåg var viktigt inom den sociokulturella teorin där det sociala samspelet och språket är en viktig del i barns utveckling, lärande och kunskapsprocess. Vygotskij såg språket som ett medierande redskap som behövs dagligen och genom språket får barnen nya kunskaper (Vygotskij 1999, s. 7–8). Dessa Reggio Emilia förskolor i vår studie tog precis upp att detta är deras strävan i verksamheten där miljön är det centrala för barnens undervisning och lärande och där de planerar vilka aktiviteter och situationer som kommer att främja barnens lärande. Montessoriförskolorna hade dock större fokus på barnens intressen och planerade verksamheten utifrån det även fast Malaguzzi ansåg att barnens intresse och tankar skulle vara i fokus (Smidt 2014, 39–40) var det ingen av Reggio Emilia lärarna som nämnde det utan det vara bara förskollärarna från Montessoriförskolorna som pratade om det.

F4 från Montessoriförskolan började arbetet samma år som begreppet fördes in i läroplanen. Hon berättade att hon är ganska bekant med begreppet eftersom det har diskuterats mycket kring det begreppet under hennes utbildning och i hennes förskola.

Begreppet undervisning är ett laddat begrepp. När man tänker på undervisning kopplas tankarna till skolan och barn är ju barn, de ska få leka och inte känna sig tvingade till undervisning tänker de flesta människorna. Jag tycker att begreppet borde ha hetat något annat än undervisning. Efter att begreppet förklarats tydligare och vad dess innebörd går ut på har allt mer pedagoger inom förskolan fått en klarare uppfattning kring vad det innebär. Jag vet ju att undervisning ska ske på barnens villkor, utifrån deras intresse, lek och under olika vardagssituationer. Det är grunden för ett livslångt lärande som vi strävar efter och det får barnen om man arbetar utifrån läroplanens mål och riktlinjer. På vår förskola arbetar vi med att lägga fram material där barnen får möjlighet att utforska det på egen hand men vi planerar även undervisningen utifrån barnens intresse och har en bakomliggande tanke för att främja en viss utveckling och lärande. Att fånga vardagens spontana situationer är lika viktigt det med.

(F4)

Detta utdrag relateras med det som Broström, Herring & Nellemann Nielsen påpekar att undervisning inte ska upplevas som instruktioner och kunskapsförmedling från förskolans personal utan det ska istället ske som ett stöd för barnens lärande genom olika medel där man skapar situationer av undervisning (2014, s. 38). Vidare kan vi se att F4 anser att undervisning ska ske utifrån barnens villkor och intresse. Vi kunde se likheter hos Vygotskij där han ansåg att undervisning ska byggas på det barnen uttrycker och intresserar sig för när de leker vilket bidrar till barnens fortsatta utveckling (Dale 1998, s. 33).

Undervisning kopplas självklart till förmedlingspedagogik som på skolan, att barnen sitter ner och lyssnar på läraren som står vid en kateder och ger instruktioner eller förmedlar någonting. Detta tycker jag är ett traditionellt sätt som de flesta tänker när de hör begreppet undervisning, att det är väldigt uppstyrd och så arbetar vi inte här på

vår förskola. Barnen får däremot utforska och upptäcka själva med en medforskande pedagog och fånga vardagen som den kommer och ta vara på de situationer som uppstår som leder barnen till lärande och utveckling. Men pedagogerna i förskolan ska även planera undervisningen periodvis. Jag har ju arbetat i förskolan innan begreppet fördes in i läroplanen och vi har nu förstått hur viktigt det är att arbeta med det begreppet för att barnen ska få bättre resultat i skolan. Detta för att barnens skolbetyg ska bli högre och att man i förskolan ska sätta grunden för lärandet. Jag tycker att begreppet borde bytas ut till lärandesituationer bland annat.

(F5)

Många pedagoger har fått en väl synligare bild om vad begreppet undervisning innebär efter läroplanens revidering. De flesta arbetar med begreppet i förskolan och strävar efter att stimulera barnens utveckling och lärande. Vygotskij ansåg att skolundervisning är oerhört värdefullt och en väsentlig del för barnens fortsatta kognitiva utveckling, detta ansåg även många av förskollärarna skulle gynna barnens framtida skolbetyg (Bråten 1998, s. 23). Många är väldigt skeptiska när de hör begreppet undervisning och påpekade att de kanske borde hetat något annat, då det lätt kopplas till skolans undervisning och är ett laddat begrepp. Ytterligare en förskollärare ansåg att begreppet kändes främmande och när de i hennes förskola började tala om begreppet framkom till en början en del motstånd.

Efter många möten och diskussioner om begreppet och vad för innebörd den har i förskolans verksamhet kändes det lite klarare och inte lika främmande för mig. När jag fick frågan om hur jag kommer att förhålla mig till det begreppet i verksamheten svarade jag, när jag planerar en aktivitet med ett tydligt mål och syfte. Men även spontana lärandesituationer kommer tas tillvara och som jag anser är undervisning. Att utforska tillsammans med barnen, vara lyhörd, låta barnen komma till tals, reflektera tillsammans med barnen och repetition anser jag är en del av lärandeprocessen och ett sätt att fördjupa tillägnet av barnens kunskaper som det även står i den reviderade läroplanen. Att sätta fart på barnens sociala samspel med andra är också arbetslagets ansvar där barnen lär sig mest i sociala gemenskaper och där språkutvecklingen även stimuleras, anser vi är oerhört viktigt här på vår förskola.

F6 refererade mycket av det hon sa till läroplanen som går hand i hand med deras förskola. Hon påpekade att man tillsammans med barnen ska utforska och upptäcka världen och att barnen lär sig mest i sociala sammanhang med både vuxna och andra barn. Pedagogerna och psykologen Vygotskij står för detta påstående att barn lär sig mest i sociala sammanhang (Bråten 1998, s. 14–15). Genom att pedagogerna på förskolan skapar miljöer där barnens sociala förmåga tränas och utvecklas uppfylls målen som står i läroplanen att förskolan ska vara en levande social gemenskap som lockar barnen till lust att lära (Lpfö 98 2018, s. 7). Barnens språk utvecklas i sociala sammanhang när barnen får möjlighet att kommunicera med andra eller reflektera. Språket är en av människans viktiga mentala funktion och Vygotskij såg språket som tänkandets sociala redskap. Vygotskij såg språket som ett medierande verktyg och mediering är en central del i den sociokulturella teorin. Språket behövs dagligen när någonting ska utföras eller om man vill förmedla någonting (Vygotskij 1999, s. 17). ”Av det skälet är förmågan att skapa och använda språket i en mellanmännisklig kommunikation någonting unikt för människor” (Øzerk 1998, s. 82). Genom att utveckla barnens språkutveckling som F6 ansåg var viktigt måste situationer skapas för detta.

Efter samtliga intervjuer kunde vi se att åldern på förskollärarna inte hade någon betydelse för hur de såg på begreppet. Det var en förskollärare som nämnde att under hennes tid ansåg man att undervisning var något som betraktades som fullt för förskolans verksamhet eftersom det ansågs vara katederundervisning vilket vi i förskolan inte ska syssla med. Nu när läroplanen reviderats har detta synsätt gjort att hon ändrat sin syn på begreppet undervisning och använder sig numera av begreppet i förskolans verksamhet. Vi kunde även se att majoriteten av förskollärarna hade ett sociokulturellt förhållningssätt där samspelet och språket hade en stor betydelse för undervisning i förskolan.

6.3 Omsorg kontra lärande

En av våra intervjufrågor handlade om vad förskollärarna ansåg var mest väsentligt, omsorg eller lärande.

Omsorg är mer väsentligt än lärande eftersom barnen behöver få omsorg för att kunna utvecklas när de är så små.

(F1)

Beror på ålder och vem, vilken vuxen. Omsorg är viktigast för barnen desto yngre de är. Förskolan har svårt att veta var de ska vara, ska vi undervisa och fokusera på lärande eller ska vi driva mer omsorg? I förskolan upplever jag det som att vi har hand om en stor del av omsorgen medan hemmet tar över omsorgen så småningom när barnen behöver bli mer självständiga och börjar skolan.

(F7)

Jag skulle nog säga omsorg eftersom det är småbarn, lärandet kommer med tiden och livet. De behöver främst omsorg från både föräldrar och pedagoger, de är ju så pass små så de förstår inte ens begreppets innebörd.

(F8)

Majoriteten av förskollärarna svarade att det var beroende på vilken ålder barnen är i och att undervisning tar över i senare ålder där föräldrarna tar över omsorgen medan skolan tar över ansvaret för undervisning i senare ålder. Niss och Söderström påpekar att ha en god och trygg relation med barnet är viktigt där båda parter medverkar i ett positivt samspel. Detta leder till att barnen blir mer villiga att lära sig när en trygg och god omsorg ges åt barnen. När vi ger barnen mat, klär på barnen och leker med barnen skapas och utvecklas den nära och viktiga relationen (2006, s. 27). Precis som Pramling Samuelsson påpekar om utvecklingspedagog där hon påstår att förskolans personal ska bemöta barnen och utgå från barnens individuella utvecklingsnivå där man tar tillvara på barnens lust och nyfikenhet och göra de medvetna om att det finns mer att lära där även omsorgsdelen ska behandlas på samma sätt (Mårdsjö Olsson 2010, s. 14–15). På detta sätt kan de yngsta barnen se lärande som någonting lustfyllt och roligt och bli mer villiga att lära.

Man ska inte undervisa förskolebarn på ett förmedlingspedagogiskt sätt. Om det inte finns omsorg har man ingen grund för lärandet. Omsorg för mig handlar om att skapa trygghet, anknytning, med mera. Lärandet sker i samband med omsorgen och att man inte kan bara ta lärandet i första hand. Båda dessa begrepp hör ihop, att det sker lärande i omsorgen. Omsorg handlar inte bara att byta blöja, utan omsorg skapar någonting, en sorts relation, anknytning till barnet och att lärande finns

i omsorgsdelen. Exempelvis när man pratar med barnet under blöjbytet och ger då barnet språk. Jag tycker inte att begreppet undervisning kommer stödja eller gynna barnen eftersom man har för bråttom med undervisning. Jag tycker att man ska satsa på en naturlig utveckling samt att man borde byta begreppet undervisning till lärandesituationer till exempel, där barnen ska få möjligheten att utforska själva.

(F5)

Vidare förklarar F7 från Reggio Emilia förskolan hur hon anser att begreppet undervisning bör se ut enligt henne.

Det svenska skolväsendet borde följa det tyska kindergarten där man har planerad undervisning fram till lunch och efter lunch borde man erbjuda fritids och fri lek och aktivitet. Undervisningen är för lång för barnen om vi ständigt ska undervisa de från hämtning fram till lämning samt att barnen på förskolan ges lika mycket, om inte mer undervisningstid än gymnasieelever. I de små åldrarna behöver barnen omsorg därav separat undervisningstid. Educare, omsorg och pedagogisk verksamhet i ett bidrar bara till att det blir luddigare att använda begreppet. Vi bedriver samma verksamhet hela tiden, därför borde det delas upp undervisning och omsorg. Svenska skolans struktur fungerar inte, vi behöver det mer strukturerat och uppdelat.

(F7)

Det vi kan se med F7s utdrag är att ingen av studiens teoretiska utgångspunkter tar upp det hon påpekar att vi ska ha separat undervisningstid utan de förklarar att undervisning ständigt bör ske och att det ska ske i barnens sociala samspel då barn lär sig ständigt av varandras erfarenheter. Genom att barnen får möjlighet att vistas i sociala sammanhang på förskolan tränas barnens språkförmåga och används som ett verktyg där barnen får ökad förståelse kring olika problemlösningar som ska lösas. Utifrån detta tas barnens skilda sätt att tänka kring ett och samma problemlösning upp och skiljer sig åt och barnen lär sig av varandras olika erfarenheter som Vygotskij tar upp. Barnen kan lära sig av en mer skicklig person som kan mer än barnet själv. Detta kallas för den proximala utvecklingszonen som ingår i Vygotskijs sociokulturella teori (Williams 2006, s. 44). Vidare anser F7 att undervisningen ska vara planerad samt att om vi ska följa det svenska skolväsendet och den reviderade

läroplanens utformning kommer två-åringar ha lika lång undervisningstid som 18-åringar och det är väl ändå ett tydligt tecken på att omsorgen försvinner? F5 och F7 ansåg att undervisningen skulle vara anpassad för barnen tidsmässigt och de ansåg att undervisningen på förskolan inte skulle ske genom kunskapsförmedling som på skolan.

Både F5 och F7 anser att det svenska skolväsendet inte fungerar, F5 anser att begreppet undervisning blev tillsatt alldeles för fort och F7 anser att strukturen för begreppet inte fungerar eftersom det nu har fått mer fokus på undervisning än omsorg. Fortsättning på tidigare intervjufråga var:

Jag anser att lärande och omsorg går hand i hand. Barnen behöver omsorg för att bygga upp starka relationer och känna sig trygga. Trygga barn vågar utforska sin omvärld och erövra kunskap och göra den till sin egen. Omsorgen lägger grunden för lärandet där barnen bygger upp en stark självkänsla och en tilltro till sin egen förmåga som är väsentlig för att barnen ska kunna tillägna kunskap i lärandesituationer.

(F6)

Både omsorg och lärande behövs för att barnen ska utvecklas och vi kombinerar omsorg med lärande och vice versa.

(F2)

Vi ser omsorg och lärande som ett och arbetar med både begreppen lika mycket och försöker skapa situationer där barnen får samspela med varandra då vi ser det som mest lärorikt.

(F3)

Majoriteten förskollärare som deltog i intervjun förklarade att omsorg och lärande bildar en helhet. Vi upplevde detta som att det var en självklarhet för alla förskollärare. Många tog upp att undervisning finns ständigt omkring oss och i förskolans verksamhet. Det gäller bara för förskollärarna och pedagogerna i förskolan att synliggöra samt redovisa det för barnen. Genom att skapa situationer där barnen får möjlighet att samspela med varandra stimuleras deras lärande eftersom de interagerar med varandra och lär sig av varandra. Detta är centralt

i Vygotskijs sociokulturella teori, där grunden för lärandet är genom samspel där man får ta del av varandras erfarenheter, vilket även F3 ansåg är relevant (Williams 2006, s. 40).

”Förskollärare ska leda de målstyrda processerna och i undervisningen ansvara för att omsorg, utveckling och lärande bildar en helhet ” (Lpfö 98 2018, s. 19), står det i den reviderade läroplanen vilket lärarna måste anpassa sig till och följa.

Vi kom in på att det kanske borde ingå en sorts fortbildning där alla pedagoger blir utbildade eller uppdaterade om den reviderade läroplanens innehåll och innebörd för att kvaliteten i förskolan ska förbättras och för att bli en medveten pedagog som kan skapa goda förutsättningar för barns lärande (Mårdsjö Olsson 2010, s. 16).

7. Diskussion och slutsats

Under detta avsnitt kommer vi att återknyta till studiens syfte och frågeställningar som är:

- På vilket sätt upplever de intervjuade förskollärarna att begreppet undervisning bör användas i praktiken för att stimulera barns utveckling och lärande?
- Hur förhåller sig förskollärarna till begreppet undervisning utifrån de olika pedagogiska inriktningarna på respektive förskola?

Vidare vill vi påvisa hur frågeställningarna har besvarats i studien och resultatet kommer att summeras. Vi kommer vi även att beskriva de slutsatser vi kommit fram till. Resultatet av undersökningen kommer att diskuteras i relation till studiens tidigare forskning. Vi kommer att föra en diskussion där vi resonerar kring våra metodval och denna del kommer att finnas med under detta avsnitt. Slutligen kommer vi ta upp förslag till vidare forskning inom fältet undervisning i förskolan.

Synen på de åtta förskollärarnas definitioner av begreppet undervisning samt hur de uttrycker det i praktiken har varit rätt likartade och de nämner att deras förhållningssätt påverkar barnens fortsatta lärande och utveckling. Detta uppmärksammade vi under våra intervjuer. Förskollärarna belyste såväl definitionen av begreppet undervisning, hur det bör användas i praktiken för att stimulera barnens utveckling och lärande. Vidare belyste de även hur de förhåller sig till begreppet utifrån sina olika pedagogiska inriktningar, vilket är studiens syfte och frågeställningar.

Varje förskola i studien är inspirerad av antingen en Montessori- eller Reggio Emilia-pedagogik samtidigt som förskollärarnas bidrar med sitt synsätt på begreppet undervisning utifrån deras olika sociala konstruktioner (Granbom 2011). Arbetar man utifrån Montessoripedagogiken kan vi se att de vill att barnen ska vara självständiga och förskollärarna anpassar verksamheten efter barnens intressen medan man utifrån Reggio Emilia-pedagogiken fokuserar på miljön och målstyrda lärprocesser.

Granbom (2011) förklarar hur beroende förskolans verksamhet är av förskollärarens idéer och sociala representationer precis som Hammarström-Lewenhagen (2013) diskuterar diskursiva mönster som påverkar förskolans omformning. Detta bidrar även till hur pedagogerna sedan väljer att iscensätta verksamheten vilket Melker, Mellgren & Pramling Samuelsson (2018) diskuterar. F1 väljer att låta barnen styra verksamheten utifrån deras egna intressen medan förskolläraren är medsökande och F2 väljer att ha planerad undervisning utifrån läroplanens mål. Här kunde vi tydligt se hur dessa förskollärare hade två helt olika synsätt och förhållningssätt till begreppet undervisning. Även utifrån de olika pedagogiska inriktningarna kan vi se hur det skiljer sig mellan Montessoripedagogiken och Reggio Emilia-pedagogiken. Detta bidrar i sin tur till att barnens miljöer och utveckling kommer att se olika ut.

Trots att vi har gått från kindergarten, barnstugeutredning, daghem, dagis och nu förskola med läroplan och med begrepp som undervisning som nyligen tillsatts är begreppet undervisning än idag diffust (Hammarström-Lewenhagen 2013). Majoriteten av förskollärarna svarade att begreppet är svårtolkat och brett vilket gör att förskollärarna tolkar det olika och kopplar det till skolans undervisning. Flera olika forskare har även varit frågande till att begreppet undervisning introducerats i förskolan eftersom det finns en svårighet att tolka begreppet. Vi kunde även se att många arbetade olika beroende på deras egna tolkningar och pedagogiska inriktningar

I studien "Undervisningsbegreppet och dess innebörder uttryckta av förskolans lärare" förklarar många förskollärare hur krävande undervisningsbegreppet är och hur de känner en ständig press över hur varje aktivitet måste vara ett lärandetillfälle (Jonsson, Williams & Pramling Samuelsson 2017). Detta kunde vi även se i våra intervjuer eftersom de flesta förskollärarna framförde att de upplevde samma sak. Många av förskollärarna förklarade att

begreppet till en början hade varit väldigt främmande. Men när de började fundera kring innebörden av begreppet fick de ett annat synsätt. Många hade förstått undervisning som att det var en katederundervisning som skulle bedrivas medan andra tyckte att det var tungt att få ett ytterligare begrepp att anpassa sig till. Förskollärarna upplevde att de hade press, krav och nya riktlinjer på hur de skulle arbeta. Planeringen och dokumentationen fick en ny innebörd och betydelse efter begreppet fördes in i läroplanen.

En av våra förskollärare (F7) påpekade att man borde ha separat undervisningstid eftersom barnen annars kommer ha för lång undervisning från hämtning till lämning. Jonsson, Williams & Pramling Samuelsson (2017) argumenterar för hur man ska skydda och markera förskolans särart. Varje barn har rätt till och ska få möjlighet till undervisning men vidare förklarar de hur barnen behöver skyddas från allt för mycket undervisning. De menar att barn ska få vara kreativa och få leka på sina egna villkor vilket går ihop med det som F7 påpekar.

Flertalet förskollärare uppgav att undervisning är målstyrda lärprocesser och då menas inte den undervisning som ges i skolan utan målstyrda och planerade aktiviteter kan vara sådana som barnen är intresserade av och som de uppvisar i leken, som lärarna kan göra en målstyrd lärprocess av. Många av våra förskollärare var skeptiska till att använda undervisningsbegreppet för att det kan leda till konsekvenser till att utbildningen som bedrivs i förskolan skolifieras. Detta tas upp i Melker, Mellgren & Pramling Samuelsson (2018) slutsats där även de har observerat flertalet förskollärares iscensättning av den planerade aktiviteten.

Melker, Mellgren & Pramling Samuelsson (2018) förklarar att läroplanen representerar ett sociokulturellt erfarenhetsperspektiv eftersom läroplanen inte uttalar sig om några teoretiska perspektiv. Vi kunde se att flertalet förskollärare utgår från ett sociokulturellt perspektiv när de diskuterar hur de arbetar med begreppet undervisning.

Begreppet undervisning visade på både i våra intervjuer och i Jonsson, Williams & Pramling Samuelssons (2017) studie att undervisningsbegreppet kan uppfattas som stressigt och att det vid flertal tillfällen fick förskollärarna bortse från undervisningen och fokusera mer på omsorgen på grund av brist på personal, tid och för stora barngrupper. Som tidigare nämnt i vår studie har vi sett att det råder om en tydlig osäkerhet hos många förskollärare kring

begreppet undervisning. Begreppet ser olika ut för varje person och alla förskollärare arbetar olika på grund av olika erfarenheter om begreppet samt att de utgår från olika inriktningar på förskolan, olika kulturer, bakgrund, barngrupper och behov.

7.1 Metoddiskussion

Som tidigare nämnt vilar denna studie på en kvalitativ forskningsmetod med kvalitativa intervjuer i samband med ljudinspelning som är det empiriska materialet för denna studie. De förskolorna vi valde att ha intervju på är som sagt förskolor som vi haft tidigare relation till vilket vi såg som en fördel. Detta för att vi var väldigt bekväma med att intervjua de förskollärarna och det kändes naturligt då vi som intervjuare och intervjupersonen kände varandra sedan tidigare och intervjupersonen var mer öppna under intervjun. Detta kan leda till att intervjupersonen kan komma att ge mer trovärdiga svar. Vi märkte att dessa personer kände sig trygga och bekväma med oss. Men en nackdel med att man är bekant med förskolorna sedan tidigare och har en förståelse för hur förskolan fungerar, kan vara att de svar man får under intervjun kan komma att tolkas på intervjuarens sätt och utifrån dennes erfarenheter vilket kan påverka analysen av empirin. Vi hade inte befunnit oss på de bekanta förskolorna under en längre period så vi tyckte att vårt intervjusvar som vi samlat in inte påverkade analysen på grund av våra tidigare erfarenheter som vi har om förskolan.

Något som skulle kunna komplettera denna studie och en annan metod som vi skulle kunna använda oss av är videofilmning. Detta då man kan om och om igen titta tillbaka på händelserna som sker under filmningen och se hur förskollärarna i verkligheten arbetar med och uppfattar begreppet undervisning. Detta påpekar även Emilsson om videofilmning där detaljer och svårfångade händelser kan komma att spelas in och sedan upprepas ett antal gånger i efterhand, vilket är en stor fördel (Emilsson 2014, s. 88). Detta hade kunnat ge oss en inblick av hur begreppet undervisning faktiskt realiserar i verksamheten om vi hade valt att använda oss av denna metod.

7.2 Förslag till vidare forskning

Begreppet undervisning är i dagsläget ett högaktuellt ämne i förskolans praktik, men det har inte gjorts mycket forskning på det än. Studien som vi gjort är rimlig för ett examensarbete och har gjorts i en liten skala. Vi har utifrån vår studie svarat på våra forskningsfrågor och

besvarat syftet. Men det skulle vara intressant att göra fortsatta forskningar kring begreppet undervisning i större omfattning.

Något som vore intressant för vidare forskning är främst att göra en studie om begreppet undervisning i förskoleklassen för att se hur de arbetar, ser och förhåller sig till begreppet undervisning och om det finns likheter och skillnader mellan förskoleklassen och förskolan. Eftersom barnen på förskoleklassen är äldre och har en mer skolrelaterad utbildning skulle vi kunna få fram flera intressanta svar om de arbetar mer skolrelaterat såsom katederundervisning eller förskole relaterat på förskoleklassen.

Vidare skulle det även vara intressant att göra en studie om begreppet educare då vi märkte att det var en bristfällig kunskap hos förskollärarna som vi intervjuade. Educare är ett nytt forskningsbegrepp som återkommer i ett flertal forskningsartiklar, speciellt i internationella studier som vi sett när vi sökt efter olika forskningsartiklar och avhandlingar till vår studie.

8. Referenser

Ahrne, G. & Svensson, P. (2015). Kvalitativa metoder i samhällsvetenskapen. I: Ahrne, G. & Svensson, P. (red.) *Handbok i kvalitativa metoder*. Stockholm: Liber.

Broström, S., Herring, H. & Nellemann Nielsen, S. (2014). *Liv och lärande i den tidiga förskolan*.

Målinriktad pedagogisk verksamhet med 0–3-åringar. Lund: Studentlitteratur.

Bryman, A. (2016). *Samhällsvetenskapliga metoder*. Stockholm: Liber.

Bråten, I. (1998). Om Vygotskijs liv och lära. I: Ivar, B. (red.). *Vygotskij och pedagogiken*. Lund: Studentlitteratur.

Bråten, I & Thurmann-Moe, A-C (1998). Den närmaste utvecklingszonen som utgångspunkt för pedagogisk praxis. I: Ivar, B. (red.). *Vygotskij och pedagogiken*. Lund: Studentlitteratur.

Dale, E-L. (1998). Lärande och utveckling i lek och undervisning. I: Ivar, B. (red.). *Vygotskij och pedagogiken*. Lund: Studentlitteratur.

Doverborg, E., Pramling, N. & Pramling Samuelsson, I. (2013). *Att undervisa barn i förskolan*. Stockholm: Liber.

Eidevald, C. & Engdahl, I. (2018). *Utbildning och undervisning i förskolan - omsorgsfullt och lekfullt stöd för lärande och utveckling*. Stockholm: Liber.

Emilsson, I-L. (2014). Sandlådan med nya ögon. I: Löfdahl, Å. & Hjalmarsson, M. & Franzén, K. (red.). *Förskollärares metod och vetenskapsteori*. Stockholm: Liber.

Fägerborg, E. (2011). Intervjuer. I Kaijser, L. & Öhlander, M. (red). *Etnologiskt fältarbete*. Lund: Studentlitteratur.

Granbom, I. (2011): *"Vi har nästan blivit för bra"- lärares sociala representationer av förskolan som pedagogisk praktik*. Diss. Jönköping: Jönköping University.

Gärdenfors, P. (2009). Lek ur ett evolutionärt och kognitivt perspektiv. I: Harvard, Å. & Jensen, M. (red.). *Leka för att lära: utveckling, kognition och kultur*. Lund: Studentlitteratur.

Hammarström-Lewenhagen, B. (2013). *Den unika möjligheten – en studie av den svenska förskolemodellen 1968–1998*. Diss. Stockholm: Stockholms universitet.

Jonsdottir, F. (2007). *Barns kamratrelationer i förskolan. Samhörighet, tillhörighet, vänskap, utanförskap*. Malmö: Malmö Högskola.

Jonsson, A., Williams, P. & Pramling Samuelsson, I. (2017). *Undervisningsbegreppet och dess innebörder uttryckta av förskolans lärare*. Göteborg: Göteborgs Universitet
<https://www.gu.se/forskning/publikation?publicationId=251185> [Hämtad 2019-03-20].

Kvale, S. & Brinkmann, S. (2009). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur.

Lillemyr, O-F. (2013). *Lek på allvar – en spännande utmaning*. Stockholm: Liber.

Lpfö 98 (2018). *Läroplan för förskolan: reviderad 2018*. Stockholm: Skolverket.

Malaguzzi, L. (2016). *Loris Malaguzzi and the Schools of Reggio Emilia. A selection of his writings and speeches, 1945–1993*. Routledge: London.

Melker, K., Mellgren, E & Pramling Samuelsson, I. (2018). *Undervisning i förskolan – en fråga om att stötta och att skapa gemensamt fokus*. Göteborg: Göteborgs Universitet.
file:///C:/Users/sh16vp2415/Downloads/ForskUL_vol6nr1_2018_s64-86.pdf [Hämtad 2019-03-31].

Mårdsjö Olsson, A. (2010). *Att lära andra lära: medveten strategi för lärande i förskolan*. (1.uppl.) Stockholm: Liber.

Niss, G. & Söderström, A-K. (2006). *Små barn i förskolan: den viktiga vardagen och läroplanen*. (2.uppl.) Lund: Studentlitteratur.

Øzerk, K. (1998). Olika språkuppfattningar, begreppsteorier och ett undervisningsteoretiskt perspektiv på skolämneseinläring. I: Ivar, B. (red.). *Vygotskij och pedagogiken*. Lund: Studentlitteratur.

Patel, R. & Davidson, B. (2011). *Forskningsmetodikens grunder: att planera, genomföra och rapportera en undersökning*. Lund: Studentlitteratur.

Pihlgren, A. S. (2017). *Undervisning i förskolan - att skapa lärande undervisningsmiljöer*. Stockholm: Natur & kultur.

Pramling, I. & Mårdsjö, A. (1994). *Att utveckla kunnandets grunder: illustration av ett arbetssätt i förskolan*. Göteborg: Göteborgs universitet.

Pramling Samuelsson, I. & Sheridan, S. (2006). *Lärandets grogrund: perspektiv och förhållningssätt i förskolans läroplan*. (2.uppl.) Lund: Studentlitteratur.

Smidt, S. (2014). *Malaguzzi – grundare av Reggio Emilias förskoleverksamhet*. Lund: Studentlitteratur.

Skolverket (2019). *Undervisning i förskolan*.

<https://www.skolverket.se/undervisning/forskolan/laroplan-for-forskolan/reviderad-laroplan-for-forskolan/undervisning-i-forskolan?fbclid=IwAR0TOKm46GTtD2TIN8yZwEd0oKkv43Hfy9S9ImN6tFb-EPjyq-jO1eQBkrk>

[Hämtad 2019-03-15].

Skolverket (2016). *Pisa 2015 - 15-åringars kunskaper i naturvetenskap, läsförståelse och matematik*. Rapport 450.

https://www.skolverket.se/sitevision/proxy/publikationer/svid12_5dfce44715d35a5cdfa2899/55935574/wtpub/ws/skolbok/wpubext/trycksak/Blob/pdf3725.pdf?k=3725

[Hämtad 2019-03-31]

Strandberg, L. (2016). *Läroplanen, barnen och jag*. Lund: Studentlitteratur.

Säljö, R. (2000). *Lärande i praktiken: ett sociokulturellt perspektiv*. Stockholm: Prisma.

Trost, J. (2010). *Kvalitativa intervjuer*. Lund: Studentlitteratur.

Vetenskapsrådet (2002). *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*. Stockholm: Vetenskapsrådet,
http://www.codex.vr.se/texts/HSFR.pdf?fbclid=IwAR2iay1xyX_IPtSRwO4CgRbXgHw-WFXAQ05dmWCsYSp0UK-4leUaiGQKQkg [Hämtad 2019-03-10]

Vygotsky, L. S. (1978). *Mind in society: The development of higher psychological processes*. London: Harvard University Press.

Vygotskij, L. S. (1999). *Tänkande och språk*. Göteborg: Daidalos.

Williams, P. (2006). *När barn lär av varandra: samlärande i praktiken*. (1. uppl.) Stockholm: Liber.

Öhlander, M. (2011). Utgångspunkter. I: Kaijser, L. & Öhlander, M. (red.) *Etnologiskt fältarbete*. Lund: Studentlitteratur.

9. Bilaga 1: Intervjuguide

Generella frågor:

- Berätta kort om dig själv och din yrkesroll?
- Hur länge du arbetat som pedagog?
- Hur mycket utgår ni från läroplanen i verksamheten?

Undervisningsfrågor:

- Började du arbetet som pedagog innan eller efter begreppet undervisning tillsattes i läroplanen och hur känner du att begreppet förändrats sedan dess?
- Vad anser du undervisning är?
- Hur tycker du att man ska arbeta med begreppet undervisning? Varför?
- Omsorg eller lärande, vilket anser du är mest väsentligt för barns utveckling?
- Skulle du kunna ge några exempel på undervisningssituationer?
- Varför tror du att Skolverket beslöt att föra in begreppet undervisning i läroplanen?
- Anser du att man ska planera undervisningen eller fånga vardagen som ett lärandetillfälle?
- Har du något du vill tillägga om undervisning?

10. Bilaga 2: Samtyckesblankett

Stockholm 2019-03-01

Information om en kvalitativ studie om hur pedagoger tar sig an begreppet undervisning i den nya läroplanen.

Vi är studenter på förskolläraryrket vid Södertörns högskola. Denna sista termin på utbildningen skriver vi ett examensarbete som omfattar en mindre undersökning som är relevant för förskolans praktik och vårt kommande yrke som förskollärare. Studien kommer att handla om begreppet undervisning och syftet med studien är att undersöka hur pedagoger närmar sig begreppet i verksamhetens praktik.

För att samla in material till studien skulle vi gärna vilja besöka er verksamhet mellan den 2019-03-11-2019-03-15. Vi skulle då vilja intervjua er med hjälp av ljudupptagning.

Genomförandet av uppsatsen är reglerat av etiska riktlinjer som rör tystnadsplikt och anonymisering. Detta betyder att barnets, familjens, personalens och verksamhetens identitet inte får avslöjas. Det insamlade materialet aidentifieras och inga register med personuppgifter kommer att upprättas. Materialet kommer inte att användas i något annat sammanhang utan bara i det egna analysarbetet. Ljudupptagningar och personuppgifter kommer att raderas efter studiens slut. Den färdiga uppsatsen kommer sedan att publiceras digitalt genom publikationsdatabasen DiVA.

Med detta brev vill vi be om ert medgivande för ert barns deltagande i studien. All medverkan i studien är frivilligt och kan avbrytas när som helst, även efter att materialinsamlingen har påbörjats. Om ni samtycker till studien fyller ni i bifogat formulär.

Kontakta gärna oss eller vår handledare för ytterligare information!

Vänliga hälsningar,
Emelie Hargeström & Lina Gabriella Chamoun

Emelie Hargeström & Lina Gabriella Chamoun
076-7052379 & 070-7315665
Emelie.hargestrom@gmail.com & Gabriella-145@hotmail.com

Karin Milles
Södertörns högskola
08-6084545
karin.milles@sh.se

Formulär för samtycke till deltagande i studie.

Jag/vi **samtycker** till att mitt/vårt barn deltar i studien.

Barnets namn:

Vårdnadshavares namnunderskrift/er.....

Formuläret återlämnas till Emelie Hargeström eller Lina Gabriella Chamoun senast den 2019-03-08. Om du/ni inte samtycker till att medverka i studien så bortse från detta brev.